

შინაარსი

ჟურნალ „ჯეჯილისა“

I	მონადირე ავსტრალიის მიდამოებში. სურათი.	322
II	ბავშვების ვედრება. ლექსი შაბ მდუიშელისა	323
III	მოჩხუბარნი	325
IV	ცელქი წვიმუნა. თარგმანი კუდრაჭასა	326
V	მგზავრობა. ლექსი — საფლე აბუღადისი	331
VI	დაკარგული იმედი. (უკვდავი აკაკის ხსოვნას) გი — გა ბ — რაა	333
VII	უსახლ-კარონი. თარგმანი კუდრაჭასა	341
VIII	ლაზარეთი ცხენებისთვის. № — ისა	347
IX	წერილმანტი: გამოცანები აკროსტიხი, ხალხური და ახსნა	351
—————		
X	მინდვრის თავვი. ლექსი რობერტ ბონისა. თარგ- მანი ილია ფერაძისა	353
XI	...ბუკი... სოფლის ცხოვრებიდან. იასე რაჭველისა. 355	355
XII	ნიშა ყვავე (სეტონ ტომსონისა) დასასრული. თარ- გმანი იამარა ნაჭველიშვილისა	361
XIII	ამბავი ზესკნელისა (წერილი მეოთხე). მზე და მისი საბრძანებელი ილია ალსაზაშვილისა	367
XIV	მეგობრები — იაპონიის მწერლის კენძირო ტოკუ- ტომისა. დასასრული. თარგმანი ირ. ფერაძისა	374
XV	ოსმალეთი (ისლამი) ალ. ფ — ასი.	382

რედაქცია უმოჩინოვსათ სთხოვს ხელის მომწერ-
ლებს ვისაც ხვედრი ფული არა აქვთ შემოტანი-
ლი --- დაბეჭდონ გამოგზავნა.

რედაქცია ატყობინებს ბატ. ჩხაიძეს, რომ კვლავ მისი უმარკო წერილებს
არ მიიღებს.

საქართველო ნახატებიანი ქუჩნალი.

იხარბე, მწვანე ჯეჯროლო
დაპულოდი, გახლი ყანაო!

იენისი 1915

— წელიწადი მეოცდაექვსე —

თ ბ ი ლ ი ს ი

ელექტრომბეჭდავი „სრომა“, მუხრანის ქ. № 12.

1915

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ზონდერე ავსტრალიის მდინარეში.

გავუეზის ვედრება.

გრძნობა დიდი გვაქვს, უფალო,
უჩინარ-დაუღეველი,
უზომოდ გვიუვარს ფრინველები
და მათ სახლ-კარი — ტუეველი.

უფრო ძალუძათ შულის ნუკრი,
დედისთვის ცრემლის მურქეველი,
მისი ობლობის ამწერიც
ვაჟ-კაცი შეურეველი.

უკვლა ამას გთხოვთ, უფალო,
დიდი თუ თითის მტკაველა:
ბუნების მესაიდუმლე
გვიცოცხლე ვაჟა-ფშაველა.

აკძრე ტანჯვა და კვნესა
ერთ მუჭა საქართველოსა,
ღრუბლების ძაძა მოსსენი
მას კეკლუც მთას და მდელოსა...

გრძნობა დიდი გვაქვს უფალო
თვით არა შეგვიძლიარა, —
ჩვენი გულისთვის გაჭკურნე
ვაჟას წელული და იარა.

შიო მღვიმელი.

სენაპეტიკი

ჩვენი სასიკადულო მწერალი ვაჟა-ფშაველა წევს ამ უმათ წ. ნინოს
ლაზარეთში და მთელი ქართველობა დიდის ყურადღებით ელის მის
განკურნებას.

მოჩხუბარნი

გარეუღმა ჭროლა იხვია ტბის ჰატარა
 ბაუაეს შეასწრო თვალი, დაიჭირა და
 ის იყო გემრიელათ შეჭმას აზირებდა,
 რომ მეორე ჭროლა იხვი თავს დაეცა
 და დავლის წართმევა მოინდომა. ატუდა
 მათ შორის ჩსუბი და ვაი-ვაკლასი. ზირ-
 დაღებულნი, ფრთებ გაშლილნი სისინით
 ერთმანეთს მივარდენ, კორტნიდენ, ერთი
 მეორეს ფრთებით სცემდენ. უველაფერი
 დაავიწვდათ, აღარაფერს არ აქცევდენ
 ურადლებას.

ბაუაესაც ეს უნდოდა, გამოუსწლტა მათ და წვალ-
 ში ამოჭყო თავი.

ბუჩქს იქიდან კი მოჩხუბრებს შელია თვალს
 ადევნებდა. დაინახა თუ არა რომ მოჩხუბარნი კარ-
 თულნი არიან ჩსუბში — მივარდა და ორივე გაგუდა.

— ესენი ტუილ უბრალათ ერთმანეთს არ ინ-
 დობენ და ახიც არას რომ ორივენი დაიღუპენ, გა-
 იფიქრე შელიაჲ.

ცელი ვიშნა.

(ლომროზის ზღაპარი)

ინეთ, დიდი ხნის
წინეთ, ცხოვრო-
ბდა ერთი მშვე-
ნიერი, ლამაზი
ბავში — სახელათ

წვიმუნა. დედა მისი — ღრუბელს იყო, ჰაზა და დიდი-დედა
— ნიაღვარი და ქარიშხალი, ქარი ბიძათ მოხვდებო-
და და გრიგალი ჰაზის ბიძაშვილათ. წვიმუნა ერთათ
ერთი ბავში იყო ამ დიდ ოჯახსში; უველას ნებიერი,
არავის უგონებდა და საშინელი კერძი იყო.

ცის კამარის მეორე მხარეს ცხოვრობდა ბრწეინვალე
მეფე-მზე თავისი შვილებით. მეფე-მზეს ბევრი შვი-
ლები ჰქუადა, ოცდა ოთხ რიცხვს ალემბტებოდა: ოქ-
როს სსივი, მხის ალერსი, ციალა, სითბო, მხის-
ელვარება და ბევრი სსვა.

ერთ მშვენიერ დღეს, მარტის გასულს, ოქროს-
სსივი თავისი ძმებით დაეშვა ბრწეინვალე სასახლი-
დან დედა-მინაზე გახაფსულის სადღესასწაულოთ.
დიდი და ჰატარა, ფრინველნი და უველა სულდგმუ-

ლნი მსიარულობდა ამ დღეს. მეფე მისი შვილები მარ-
დათ მიცქრიბლებდენ, მისრიბლებდენ და ცეკვით უკ-
ლიდენ გარშემო ახლათ გამოსულ ფოთოლ კვირ-
ტებს, ედევნებოდენ ერთმანეთს და გიჟბეობდენ მიწ-
დორ ველზე. ეველგან სიმსიარულე და სიცოცხლე
შეჭეონდათ. ვეითელი ევაჟილები ოქროს ფრათ გამო-
იურებოდენ. ჯეჯილი ზურმუხტივით ბრწუნინავდა,
წეალი ფირუსის ფრათ კაპკამებდა. ჰაკრში გაისმო-
და მსიარული სიმღერები. თხები მიწდორში ცეკვით
კუნტრუმობდენ, აქ-იქ მოისმოდა სალამურის წკრიბ-
ლი. წვიმუნა იურებოდა თავის ფანჯრიდან, შესცეკ-
როდა დედა-მიწის და მისი შვილების სიმსიარულეს.

— მეც მინდა მათთან თამაშობა! წამოიუვირს
წვიმუნამ.

— არა, არა, შვილო, უთხრა დედამ.—ჯერ შენი
დრო არ მოსულა. ეხლა რომ მარს ჩახვიდე—კარ-
გათ არ მიგიღებენ, რადგან უდროვო იქნება
შენი იქ მისვლა. ტეუილათ გკონია, რომ მისი შვი-
ლები უმიზნოთ ერთობიან, თამაშობენ. ისინი დიდ
საქმეში არიან. თავისი თბილი სხივებით ევე-
ლა მცენარეებს, ნათესს და ბალახს ზრდიან, კვირ-
ტების და ევაჟილების კუკურებს შლიან. ეველა ამას
მსიარულათ, სიამოვნებით ასრულებენ და იმიტომ
გეჩვენება, რომ თამაშობენ. შენ კი ჯერ იქ ნუ ჩა-
ხვალ, შენთვის ადრეა.

— მე კი იმათთან მინდა თამაშობა, დაუინებით
ამბობდა წვიმუნა,—მე რათ უნდა ვიჯდე მარტო,
როდესაც სხვები მსიარულობენ.

და იცით რა ჭქინა კერძმა და თავის-ნება წვი-
მუნამ? დედას გამოექცა და კისრის ტახით დაეძვა
დედა მიწასე, მოჭევა რწუას და გაჭქონდა რასა რუ-
სი სასურავებზე და მილებში. მაგრამ კარგი არა გა-
მოვიდა რა, მისი დედის სიტყვები გაძარტლდა. ეგუ-
და ჯავრობდა და უტატანებდა. მხის შვილებმა მა-
შინვე ზურგი შეუქციეს და გაიქცვნ. გასარებული და
გაბრწეინებული დედა-მიწა უცბათ მოიღუძა, დასკუ-
ლებული თხა-ცხვრები ფარესისაკენ გარბოდნ. კლე-
ხები გაჯავრებულნი ცას შესცქეროდნ და ამბობდნ:

— აბა, რა დროს წვიმა იყო! ოსეთმა სულ გა-
კვიფუნა მშვენიერი მზიანი დღე.

— რომ არ გადიდოს, სულ დავკვილვობს ჰურს;
ნეტა ვინ ეპატოქებოდა.

წვიმუნამ რომ ეს გაჯავრება და ბუხლუნი გაი-
გო, ისევ დედასთან ავიდა და უთხრა:

— იმ უსრდელუბმა და ბრუეუბმა გული მოძა-
რეაინეს მინდა რომ დიდა-დედა ქარიშხალმა და ჰა-
ზანიადვარმა სულ წაღუკოს ხალხიც და მათი ნა-
თესიც.

— გაჩუძდი, გაჩუძდი, შვილო, უპასუხა დედამ:
აგრე ცუდათ ნუ იხსენიებ იმათ ავი გითხარი, რომ
შნი ჩასვლის დრო ჯერ არ არი მეთქი, როცა შე-
ნი დრო მოვა, მაშინ იმათთან ერთად შენც იმემა-
ვებ, უძველი და ნახავ როგორ გაქსარდებთ იმათ შე-
ნი მისვლა.

— ძამ შე მიწის აღარ ჩავალ, სანამ არ შეძე-
ხეწებიან.

მართლაც წვიმუნა აღარც ფანჯარაში იუკრებოდა და აღარც ურადლებას აქცევდა იმას, რაც სდებოდა დედამიწას. ბიძია ქარმა და დედამ წვიმუნა აიუკანეს სამოგზავროთ მძლავრ-მძლავრ ცაში. ხალხმა დაივიწყა კიდევ წვიმუნას ოინები. სამი თვის შემდეგ, თიბათვეში, როდესაც შინ დაბრუნდნ წვიმუნამ გადასუ და დედამიწას და ნახა არე მარე ძალიან გამოცვლილი: ხეებს ფოთლები გასრდოდა და სხვა ფური მიეღო, ბალახი მოსათიბი იყო, ჰურს თავთავი გაეკეთებინა. დედამიწა უწვიმობით და სიცხისაგან დასხეთილიყო. ბალახს უვითელი ფური დასცემოდა. უველა შეწუსებული იყო უწვიმობით, ცას შესცქეროდა და ამბობდა:

— რა სჯობია ახლა ერთ კაი წვიმას!

— თუ გვალვა გაგბეღდა — სულ დავიღუჭებით!

წვიმუნას ესმოდა უველა ეს.

— ჰაჰა, ერთი უური დაუკდე რას ლაპარაკობეს!

— აბა, წვიმუნაჲ, მივეძველოთ, დაგვიდგა დრო, უთხრა ჰაჰა-ნიაღვარმა, — ძეისუა შვილი-შვილი მხრეებზე და გაეშურა დედამიწისკენ.

კოკის ზირულათ წამოვიდა წვიმა და გააცოცხლა გვალვისაგან გაკურანებული დედამიწა. უველა ცოცხალ არსებას — ხალხს, ზირუტევს, ხეებს, მცენარეებს უხაროდათ წვიმის მოსვლა და ღმერთს მადლობას სწირავდენ.

— ახლა კი, ძეალო, დროა წავიდეთ აქედან, უთხრა წვიმუნას ჰაჰა-ნიაღვარმა, როდესაც დედამიწა გაიუღენტა წელით.

— მე ცოტა ხნით კიდევ დავრჩები აქ, ჰანა — ჩემო, მინდა ვითამაშო, ვიცელქო, უთხრა წვიმუნამ.

და გაისტუმრა თუ არა ჰანა — მოჭყვავ ცელქობას. ხან რას რწყამდა და ხან რას: ხან ძეაძმსაჭუნებდა შეოთლილ ღობეებზე, ხან გაბმულ აბლანბუდეებს მიაურიადა ისეთ წინწკლებს, რომ მარგალიტოვით ააბრწყინებდა; ცელქურათ და მხიარულათ მილებში რაკნაკებდა.

წვიმუნას უველახე სასიამოვნო ამბავი ბოლოს მოელოდა, როცა ის იყო დააპირა შინ წასვლა ამ დროს გამოუცვივდენ ჟივილ-სივილით ოქროს სასახლიდან გიჟმაჟი მზის შვილები: ოქროს სსივი, მზის ალერსი, ციალა, სითბო, მზის ელვარება და სხვანი. ამათ ჩაჭკიდეს ერთმანეთს სელი, გარს შემოესვიენ ცელქ წვიმუნას და დაიწყეს სტუნვასნიმღერა.

ამ დროს ცაზე უველამ მშვენიერი ცისარტყელა დაინახა.

ამის შემდეგ უოველთვის, როდესაც ცელქი წვიმუნა და ბრწყინვალე მზის შვილები დაიწყობენ ერთთათ თამაშობას, ცეკვას, მაშინ ჩვენ ცაზე ლამაზ ცისარტყელას ვხედავთ.

კურაჭა.

გზაპრობა.

უფთა ჭაერი იპობა
 გამურულ ორთქლ-მაველითა
 და მითამაძებს ტანსაცმელს
 მსუბუქი ნიავსავითა.

თანდათან ფართოთ იძლევა.
 მძვენებით სავსე სურათი;
 ზურმუხტ შიღამოს თავს აღვას
 ცის მოელვარე კუმბათი.

აქეთ და იქით ასულნი
 მთანი ცვას ებჯინებიან,
 თავთავის სილამაჴეში
 ურთიერთს ეჯიბრებიან.

სევში მათ შუა, მთის შვილი,
 ცელქი ნაკადი ჩქრიალებს,
 მნათობის შუქსე მის ტალღა
 თვით მნათობივით ციალებს.

მიჭქრის მანქანა, სურათიც,
 თჳალის უმაღეს იცვლება,

და სიდიდით შექმლება
 თვალ წინ სამშობლოს ბუნება.

სამშობლოვ, სიღამაზესთან
 სწვა ბედიც რომა გრგებოდა,
 დედაძიწისა ზურგსედა
 ვერბუნ შეგედრებოდა!

სავლე აბულაძე.

ვიღებ პიონ, ვიღებ
 პინკლით
 ვიღებ პინკლით
 პინკლით დაინთაძენ თიბა
 ვიღებ პინკლით
 პინკლით პინკლით

დაკარგული იველი.

(უვედავი აკაკის ხსოვნას).

თომამ თავის მოწაფეებს სამშობლო
 ისტორიიდან ივერიის მონასტრი
 სა და თორნიკე ერისთავის დიდი
 ღვაწლი აუსხნა; თანაც დაჰპირდა, რომ
 შემდეგში მათ წაუკითხვდა აკაკის ჰოე-
 მას „თორნიკე ერისთავი“. შეგირდები
 სინარულმა აიტაცა, და მოუთმენლათ
 ელოდენ შემდეგ გაკვეთილს, როდესაც მათ დანაპი-
 რები აუსრულდებოდათ. რამოდენსამე დღის შემდეგ
 თომამ შეიკანა კლასში ჰოემა და დაიწყო კითხვა.
 არც კი გახსენებია, შეგირდები გაეფრთხილებია, არ
 ესმაურებიან და მისთვის კითხვა არ დაეძალათ; მაგ-
 რამ ასეთი გაფრთხილება საჭიროც აღარ შეიქნა:
 სამი საათი მოანდომა მასწავლებელმა ჰოეის
 წაკითხვას და ახსნას. მთელი ეს დრო, კარდა ჩვეუ-
 ლებრივი დასვენებისა, შეგირდები სულგანახუნდი
 ისხდენ, და არც ერთ მათგანს წესი არ დაურღვევია.
 მხოლოთ, სადაც მასწავლებელი აღტაცებაში მოდიო-
 და, იქ შეგირდებიც აღტაცებული იყვნენ, და, როცა
 მასწავლებელი ტიროდა, ისინიც სრულდებდნენ ღვრიდენ.

ოჰ, ნეტა ერთი ჩვენი თვალით გვანახან-
გის დამწერი! ინატრა ერთმა შევირდმა.

— შენც კი ვიციან მისი ნახვა, მარა ის ჩვენ-
თვის ვერ მოიცლის; მისთანა ბედნიერები ჩვენ საი-
დან ვიქნებით, რომ აკაკი ჩვენთან მობრძანდეს?! ნა-
ღვლიანათ უპასუხა მეორემ.

ღანარჩენებმა მწუსარებით ამოიხვნეშეს...

— შეიძლება, კიდევ აკისრულდეს კეთილი ნა-
ტვრე: აქ აკაკის ახლო ნათესავი ჰქვავს; ამას წინეთ
სშირათ ესტუმრებოდა ხოლმე; შეიძლება, ესლაც ასე
მოხდეს, და მაშინ ჩვენს სკოლასაც შეჰყვალათ ინა-
ხულებს: უწინდელი აქაური შევირდები რამოდენიმე-
ჯერ დაულოცავს იმ კურთხეულს; მას ერთობ შევარს
ბავშვები. გაახარა თომამ შევირდები...

— მამ გვექნეს იმედი! გვექნეს იმედი მისი ხილ-
ვისა! ასტყეს შევირდებმა სასიამოვნო ჟრიაშული:
„ოჰ! რა ბედნიერება იქნება ჩვენთვის მისი ნახვა!“
მისხარულით ვაძიანოდენ ბავშვები.

* * *

ერთხელ თომა ქ—ში იყო. ნამუადღევს გიმნა-
ზიის ქუჩასვდ აჩქარებით მიდიოდა. უცბათ დანახა,
რომ თეატრის ქუჩიდან მისკენ მიბრუნდა ცისკროვა-
ნი სახე; ეს იყო აკაკი, რომელიც თეთრი სიდიხა-
კენ მიდიოდა. თომა თვალებს აღარ უჯერებდა; თან
აღტაცების ჟრუნტელი მთელ სხეულში უვლიდა. რო-
გორც სულით, ისე სახითა და ახოვარებით ბუმბე-
რაზი, აკაკი, ფეხის ტკივილის გამო ცოტათი კოჭ-
ლობდა, ჯოხს იშველიებდა და ხელის ნაბიჯით მი-

დიოდა, მაგრამ მას ეველაფერი შეენოდა... თვალს არ აშორებდა აკაკის: მისი თვალები სხვას ვერავის ამჩნევდენ; ვიღაც უცხო სკიფი დაეჯახა და ბეცისა და უზრდელის სახედი დაიმსახურა, მაგრამ მის სანახუსოთ მას როდი ეცალა, რადგან სულმანთი მგონისი მისგან სულ ათიოდე ნაბიჯზე ღა იყო... თომა აკაკის წინ გახერდა და მოწიწებით თავი დაუკრა...

— ოჰ! გამარჯობა, მეგობარო! რასა იქ? როგორ არის შენი სკოლა? მოთაფლული ერთ ეკითხებოდა აკაკი თომას და თან თავისი ნაკურთხი სელით მას სელი დაუჭირა. თომა მეტის სინარულით კანაღამ მას ხელზედ ეანბორა, მაგრამ აკაკიმ მისი ნება არ მისცა.

— გასლავართ თქვენის ნუკებით! ჩემი ჰატარა შეგირდები სულ თქვენს ნატურაში არიან! მათი აღდგომის დღე იქნება ის დღე, როდესაც თქვენი სიღვის დირსნი შეიქნებიანო, კრძალვით მოაზსენა თომა.

— ეჰ, მეგობარო, სანამ დაგუოჭლდებოდი მანამ მოვნატრებოდით, იქნება შემძლებოდა მათი ნახვა. ახლა კი ჩემი სიარული მათსოვრის ღოღიალს წააკავს, თუძცა ღა გული ახლაც არ მასვენებს: მინდა ვოველგან ვიყო და ვოლიფერს თვალაურს ვადევნებდე... ცოტა ხანს შემდეგ შეიძლება ჩემ ნათესავთან მოვიდე, და იქიდან კი თქვენ სკოლასაც ვინახულებ; მე ის წინათ რამოდენიმეჯერ მინახავს, და მახსოვს მისი ადრინდელი წარმატება; ვნახავ რა

განსხვავებაა ძველსა და ახალს შორისო, დაწარმოებული
 მან.

თომამ აკაკის მადლობა გადაუსხა და გამოემ-
 შეიძობა განაწილებული...

* *

აკაკიმ ნელის ნაბიჯით სიდი გაიარა და იქვე
 შეგობარ ოჯახში შეუსვია. მისი მისვლისთანავე მთე-
 ლი ოჯახი სისწრულით აღივსო: კარს შემოეხევივნ
 და აღტაცებით მიესალმენ უსაუბარლეს სტუმარს...

— როდის მობრძანდით, ბნო აკაკი, როდის გზგვა-
 ბედნიერეთ? — ეკითხებოდა აფრთოვანებული დიანან-
 ლისი.

— თუ არ მკითხავთ, — როდის წაბრძანდებიო,
 მოგასხენებთ, როდის გასხელიო! — უპასუხა ღიმი-
 ლით აკაკიმ. ასტუდა ამის გამო სიცილი... ცოტა
 ხანს შემდეგ სასადილო ოთახში სუფრა გაიძალა.
 აკაკის საპატოო ალაგი ჭქონდა მიჩნეული შუა სუფ-
 რაზედ და იქ დაბრძანდა. ეკელა, თუ არ მის გვერ-
 დით, მის ახლოს ცდილობდა ადგილის დაჭერას.
 აკაკი თავისებურათ სუძრობდა — ჭკვესავდა. მისი უბრა-
 ლო სიტუვაც კი მაჟურებელში იწვევდა შეუკავებელ
 სიცილს. თვით კი მოძნობლავათ იღიმიებოდა... სა-
 დილის ბოლოს მასწინმელმა ბოდიში მოიხადა აკა-
 კისთან მცირე მასწინმლობისათვის, თანაც მხარეული
 აუგით მოიხსენია: „არაფრის გაკეთება არ იცისო“.
 — რაც მიგიცია, იმისგან სწორეთ გამოიელი
 სადილი გაუკეთებია, და რაც არ ჭქონდა, რა უნდა
 გაუკეთებიაო?! — გაძარტლა აკაკიმ მხარეული. ისეთი

სიცილსაწარსარი ასტედა სუფრაზედ დიდისა და ჰატარისაგან, რომ კინაღამ სუფრა გადაბრუნდა.

* * *

მეორე დღეს თომა სკოლაში დაბრუნდა და მოწაფეებს ასარა, რომ ის გაბედნიერდა აკაკის ნახვით და მისი ტკბილი საუბრის მოსმენით; აგრეთვე ასარა მათ, რომ მკოსანი დაჰქვირდა მას სკოლაში მოსვლას და შეგირდების დათვალიერებას... ამიტომ დაზავალა მოსწავლეებს, კარგათ ესწავლათ ეველაფერი, განსაკუთრებით აკაკის ლექსები, იგაფაარბაკები და მოთხრობები და მით გაეხარებიათ გრძნობით სავსე კული საუფარელი მკოსნისა... ისე განახრა და ააფრთოვანა შეგირდები ამ კარგმა ამბავმა, რომ მათ თავისდა შეუმჩნევლათ გაუორკეცდა სწავლისადმი ხალისი და ბეჯითობა: რამოდენსამე კვირაში ისინი მხად იუვენ ღირსეულათ დასვედროდენ უმვირფასეს სტუმარს... გავიდა ხანი... შეგირდებს სული მისდიოდათ აკაკის მოლოდინში, და ბედს ჰევედრიდენ, რომ ნატვრა არ უსრულდებოდათ... დადგა 1915 წელი...

ნანათლისდებევს მთელს საქართველოს მოედო ხმა აკაკის მძიმე ავადყოფობისა. ეველა, დიდი თუ ჰატარა, სწუსდა და შუოთავდა ამის გამო, მაგრამ ვინ გულქვა გაივლებდა ფიქრათ, რომ აკაკი არ გვეყოლებოდა. საბედისწერო დეჰეში 26 იანვრისა გლოვის სარათ მოედო მთელს საქართველოს, და მისი ბრწეინვალე და სევდის წევდიადმა დაჰყუარა: აკაკი გარდაიცვალა... საიწუხარო და სტირალი ამბავი ბედმავე ერისა

გულის კედლით ამოიკითხა თავსარდაცემულმა მამამ რამდენსაჲ სტრიქონში; ეროვნული უბედურების მაუწყებელი გასეთი აკანკალებულის ხელით შეიტანა კლასში და ცრემლ-მორეული თომა მოსწავლეების წინ გაჩერდა. შეკრდები მას გაკვირვებული უეუბედენ: ჯერ მათ არაფერი სმენოდათ. დიდის გაჭიჯრებით, ხმის კანკალით წაიკითხა თომამ გულის მოძველებული დეჰქი... ბავშვები ჯერ გაფითრდენ, და როდესაც გონს მოვიდენ, მათი თვალებიდან უმანკო ცრემლებმა განუწრეტლათ ღანა-ღუპა იწვეს. „ვახ, დაკარგულო იმედო!“ წამოიძახა გულმდუღარეთ ერთმა უფროსმა შეკრდმა. მას ქვითინით ბანი უთხრეს დანარჩენებმა...

გულსეულ დაკრეფილი მასწავლებელი კი ერთ ადგილზედ გაქვავებული იდგა...

გი—გი ბ—ერია.

ლოკოკინა და კატა

რთხელ განსწრას თუ შემთხვევით
 სხასლში მოხვდა ლოკოკინა,
 სურუგზე ჭქონდა მოკიდული
 თვისი სოჭო ჰაწაწკინა,
 დაცოცხვდა, თავს სოჭოში
 ხან ძალავდა, ხან აჩენდა,
 და ხადაც კი გაივლიდა
 თუთ-ლორწიან კვალს აჩენდა.

უცებ კატამ (როცა იგი
 ბნელ კუთხეში თავს იჭერდა),
 თვალი მოჭკრბ ლოკოკინას,
 დააკვირდა, დააცქერდა;
 ბოლოს უთხრა: „კითხვისათვის
 მკონია, არ შექწურებიო,
 ამ კედლებს რო სვრი და ლორწავ,
 ამისხენი, რას შერებიო“?..

— როგორ თუ ვსვრი, სჩანს ვეღარ მცნობ,
 კატევი თუ ეურს მათხოვებო,
 ჰა, შემხედე, რო დავდივარ,
 უკან როგორ კვალს ვსტოვებო;
 მაკალითათ, რომ მოუკვდები,
 კვალი მანც დამჩქებაო,

ქართული
ბიბლიოთეკა

და შენსავით ჩემი სსოვნა
უცებ აღარ გაქრებაო...

კატამ უთხრა: „კვალს კი სტოვებ,
მაგრამ ჰკითხე ერთი თავსო,
შენს ნაკვალევს წვევა-კრულვით
სახლში უველა რად რეცხავსო“.

„ამიტოვებ კი შეუწვევტ, მხოლოდ ეს მხურს
იგავს თავსე დაჯაქსოვო:

„ცუდი კვალის დატოვებას,

სჯობს, რომ სულაც არ დასტოვო.

ი. სინარულიძე.

„რომეს რადცნ

„ინცერთმე შლდენ ოთგორ მდენ

„ინცდენნონ ხოლ ოთლილადენ

„ოაბე მონხე უმინ ილდენ

უსასლ-კარონი.

ასაფხული რომ დადგება სოლმე ადა-
მიანს თითქოს კიდევ არა სჯერა და
ამბობს:

— დაიცადეთ, ჯერ გუგულის სმა
არსად ისმის, როცა იმის სმას გავი-
გებთ, მაშინ ნამდვილი გასაფხული და-
დგება.

მეც მოფურინდები სოლმე თბილ ქვე-
ნებიდან და ჩემი საამური სმით ავასმაუ-
რებ სოლმე ტყე-მინდორ-ველებს:

— გუ-გუ!

მაშინ ერთი-მეორეს ეუბნებიან:

— გესმით გუგულის სმა, ეს მამალი გუგულია.
ესლა კი სმირათ გავიგებთ გუგულის სმას.

ოჰ, რა სისარულით მოფურინდები სოლმე ჩემ
სამშობლოში. ძალიან მიუვარს ჩემი სამშობლო, თუმ-
ცა კი არც ბუღეს ღიკეთებ და არც ოჯახსე ვსრუნავ.
მე მიუვარს ჩემი სამშობლოს ტყეები, მუდრო გასაფ-
ხულის ღამეები, გიჟმაჟი და ჩქარი მდინარეები. ძა-
ლიან სასარგებლო ფრინველი ვარ: ტყეებს ვამხია-
რულებ, შემაქვს იქ სიცოცხლე და იმოდენა მავნე
ჭია-ღუებსა ვჭაი — ვმუსრავ, რომ უჩემოთ ხეები ტყე-

ში სულ ტიტკლები იქნებოდნენ. ჩემს ღორმუცლობას
 და გაუმაძღრობას დიდი სარკებლობა მოაქვს ადამიანის
 თვისის. ჩვენ, გუგულები, მარტო მწერებს, ჭიანჭველებსა
 ვჭამთ და აბა წარმოიდგინეთ რამდენი ჭიანჭველა
 უნდა შეგჭამოთ, რომ ჩვენი გაუმაძღარი კუჭი
 გავაძლოთ. არც ერთი ჩიტა არა სჭამს ბანჯკვლიან
 მატლებს; ჩვენ, გუგულები, კი მუსწს ვადენთ ამ ძაგ-
 ნე მწერებს. ჩვენ კუჭში რო ჩაისვლით სულ ამ მატ-
 ლების ბეწვებით არის მოფენილი. მწერების გარდა
 ხან და ხან ფრინველების კვერცხებსაც ვჭამთ. მოუ-
 ლოდნელი უინვა რომ კასწვეტამს მატლებს, ჩვენ,
 დამწველები, ჩიტის კვერცხებს ძივადგებით სოლმე და
 ბუდეებს სულ გავხადგურებთ. ჩვენ მარტო ტეპი
 ვცხოვრობთ. ჩვეულებათ არა გვაქვს ბუდეების გაკე-
 თება და ცალ-ცალკე ვიცით ცხოვრობა. ძირს იშვიათათ
 ჩამოვდივართ, სულ ხეებსე დაფრინავთ. მუდამ გვძია,
 მუდამ სასრდოს ბებნაში ვართ და ამიტომ დროც არა
 გვაქვს რომ ჩვენ ოჯახსე ვიზრუნოთ და ბუდეები
 ვაკეთოთ. თბილ ქვეყნებიდან კახაფხულსე რომ შინ
 ვბრუნდებით მთელ არე-მარეს უბნებთ ვიყოფთ და
 თითო უბანში თითო გუგული ბინავდება. ყოველ გა-
 ხაფხულს ისევ ძველ ბინასე ვბრუნდებით.

გუგული რომ ჭიანჭველას შენიძნავს, დაჯდება სის-
 ტოტსე და დამტკრებით უეურებს, თითქოს მიზანში
 იღებსო; მერე სტუნვით მიუახლოვდება თავის მსხვერპლს
 დააჯლებს ნისკარტს და ისევ იმ ალაგას წაიღებს,
 საიდანაც უთვალთვალებდა და იქ შესჭამს. დაიფი-
 რებს გუგუს და გაფრინდება. რაც უფრო გემრიელ

და დიდ ჭიას იგდებს კუჭში, უფრო სანგრძლივ იძინის თავის გუგუს. ცრუმორწმუნე ხალხი კი ამ დროს ჩვენ ვვირილს სთვლის და ჰკონია იმდენჯერვე წელიწადს იცოცხლებს. ჩემთვის რამდენჯერ დაუძახსიათ ბებერსაც და უძაწვილსაც:

— გუგულო, გუგულო, აბა კვითხარი რამდენ წელიწადს ვიცოცხლებთ კიდევ?

და თუ ამ დროს მე კაი მსუქანი ჭია მქონდა გადაუღებელი ბევრჯელ გაუძახოდი ჩემ გუ-გუს, თუ არა და ერთი-ორჯელ დავიუვირებდი და გაუფრინდებოდი სხვაგან. როდესაც გაჯაჯრებული ვარ ან მტერთანა მახვს საქმე, მაშინ მე ჩვეულებრივ გუ-გუს ძაკვირათ საუ-საუ-სა ვუვირი. ჩემი მტერი ისევ გუგუ-ლია, სხვა ფრინველებს უურადღებას არ ვაქცევ და არც ვეჩხუბები. გუგულთან კი დაუსრულებელი ჩხუბი ვიცი. იქამდინ ვეჩხუბები, სანამ არ გავაგდებ ჩემ არე-ძარედან. საკვირველია, რომ გალიაში ჩვენ სხვა ფრინველებთან კარგი განწუობილობა გვაქვს, მაგრამ თუ მეორე გუგული შემოუშვებს ჩვენ გალიაში, მაშინ ისეთი ჩხუბი აგვიტედება, რომ ერთმანეთს სულ ბურტელს ავადენთ. ჩვენ საზოგადოთ ძილს არ ვუწუობით. ზოგი ფრინველები მზის ჩასვლისთანავე იძინებენ, ზოგი კიდევ შუადამედიან გალობენ და მერე იძინებენ, მე კი შემიძლია მთელი დღე და ღამე უძილოთ გავატარო და დადღილობა არ ვიგრძნო. ხ.ხ. დახან მთელი ღამე დავემებ სოლძე საჭმელს და არა ძძინავს.

რადგანაც ჩვენ ჩვენი ოჯახი და ბუდე არა გვაქვს

—სხვის ბუდეში ვდებთ კვერცხებს. როდესაც კვერცხის დადების დრო მოკვივა, მიუფრინდებით რომელიმე ჩიტის ბუდესთან, ამოვაცდებთ იქიდან ერთ კვერცხს და იმის მაკერ ჩვენ კვერცხსა ვდებთ. რასაკვირველია ამას მაშინ ვახერხებთ, როდესაც ბუდის პატრონი შინ არ არის, ისე რომ ჩვენ ბარტუს ელვითვის სხვა ფრინველი გამოსჩეკამს და ზრდის. უფრო სძირათ ჩვენ პატარა ფრინველებს ბუდეებში ვდებთ კვერცხებს. თვითონ ჩვენ გუგულები ცოტათი ძტრედზე პატარა ვართ, მაგრამ კვერცხებს კი ძალიან პატარასა ვდებთ, ზოგჯერ ბელურას კვერცხებზე პატარას. ბუნებისგან იმიტომ არის ასე მოხერხებული, რომ შეცდომაში შევიდნენ ის პატარა ფრინველები ვის ბუდეშიაც სდებს გუგული კვერცხს. ისინი ვერ არჩევენ თავის კვერცხებში გუგულის კვერცხებს, გამოსჩეკავენ და თავის ბარტუებთან ერთად ზრდიან. ასე რომ არ იყოს, მაშინ ჩვენი სსენება აღარ იქნებოდა ქვეყანაზე. ჩვენი კვერცხის ნაჭუჭი სოროკლიანია და მომწვანო პატარა იის ფერი წინწკლებით. მაგრამ თუ საჭიროა გუგულს შეუძლია ცოტა მოძვროც დასდოს და მოზრდილი კვერცხიც, წინწკლებიანიც და უწინწკლებოც, ეს იმაზეა დამოკიდებული ვის ბუდეში ვაპირობთ კვერცხის დადებას, რომ იმას მივაძკვანოთ. თითო ბუდეში თითო კვერცხსა ვდებთ და უთუოთ იმ ბუდეში, რომელშიაც უკვე პატრონისაგან არის დადებული.

თქვენ იქნება გიკვირთ, როგორა სდებს იმოტენა ფრინველი, როგორც გუგული, ისეთ პატარა ბუდეში,

როგორც წყალ-წყალას და ბოლო-ცანცარას ბუდე-
შესაძლოა რომ გასჭვლიტოს, ან თითონ გადმოვარ-
დეს. მაგრამ ჩვენ აქაც უცნაურათ ვიქცევით: კვერცხს
ჯერ სადმე მიწაზე ვდებთ, მერე ვიღებთ ნისკარტით
და ვისმე ბუდეში უდებთ. სხვა და სხვა ბუდეებიდან,
რომ გუგულის დადებული კვერცხები ამოაწყოთ და
ერთმანეთს შეადაროთ, ვერაზინ იტყვის რომ ეს ერთი
ფრინველის დადებული კვერცხი არ იყო — კვერცხი წაა-
გავს იმ ფრინველის კვერცხს, ვის ბუდეშიაც არის
ჩადებული. ხანდახან, როდესაც ბუდეში იმდენი კვერ-
ცხია ჩადებული რომ ჩვენი კვერცხი არ ეტყვა, მაშინ
გუგული ერთ-ერთ კვერცხს გადმოაგდებს ბუდიდან და
სამაგიეროთ თავის კვერცხს ჩასდებს. თითონ შორი-
ანლო ჯდება და უთვალ-თვალებს ბუდის ჰატრონს,
თუ როგორ მიიღებს ასალ შვილობილს. საკვირვე-
ლი ის არის, რომ ჩიტები ვერ ამჩნევენ თავის ბუ-
დეში მომხდარ ალიაქოთს. პირიქით, გამოსჩეკავენ და
უვლიან, ამასთანავე განსაკუთრებულ ეურადღებას და
ზრუნვას ამ ნაშვილარზე იჩენენ. 21 დღის შემდეგ
გამოიჩეკება ჩვენი ბარტვი, იგი ულამაზოა, თავი
დიდი აქვს, თვალები გადმოკარკლული, ფრთები გა-
ფარჩხული, ისე რომ თითქმის მთელა ბუდე იმას
უჭირავს. ძალიან ძალე იზრდება, დანარჩენ ბარტვებს
ასწრებს. მთელი დღე სულ საჭმლისთვის დაუღია
პირი და ჭეიპინი გააქვს: ძმია, ძმიაო. დედობალო
ძამობილი სულ საჭმლის ზიდვაში არიან და ძანც ვერ
ამდობენ ღორბ-უცვლა ნაშვილებს. თუ ჩვენ კვერცხებთან
ერთათ თავისი კვერცხებიც გამოტყნა, ჩვენი ბარტვი ისე

ლახარეთი ცხენებისთვის.

მის დროს როგორც აღმდინებს აწევს
 მძიმე ტვირთი, ისეც ცხენები არიან
 გასაჭირში; უძლებენ ჭირ-ვარაძს და ეო-
 ველთვის განსაცდელში არიან: ან სიკვ-
 დილი მოედისთ და ან დასასიჩრება. ომი იმსხვერ-
 ჳლავს სოლმე დიდ ძალ ცხენებს.

ამიტომაც არის, რომ გამართეს რამდენიმე ლა-
 ხარეთი დაჭრილთა და დაავანთუოფებულ ცხენთათვის
 ეს ლახარეთები არის გამართული იმ ადგილებში,
 სადაც გაცხარებული ოძია.

მოკუეავს აქ ერთ გახეთში აწერილი ცხენთა-
 თვის ლახარეთი, რომელსაც თანვე მივდის იგი
 ლახარეთისთვის მიხსეული იყო არტილერიის
 კახარები, სწორი ესო სუფთათ იყო დაგვილი. ზა-
 ტივი არსად იქუარა. საჯინიბოს სუნის მკვივრათ
 აქ წამლების საშინელი სუნი ტრიალებდა. არ მოი-
 სმოდან კბილებში ქერის ღრავსუნი, არც სვიხვინი და
 არც ჩლიქების ბაკუნი. წინ და უკან დარბოდენ თეთ-
 რი ხალათებით ხურძლეები და სანაკარები. მხელში
 ეჭირათ მინის ქალები, ჯამები სითხით სავსე და თან
 ჭკინდათ სსვა და სსვა იარაღები: დანები, მკარატლები,
 მძმა და შილანიხ ნაჭრები.
 ჩვენ წინ საჯინიბესკი არ არი—საავათყოფიან.

გამკვალტეავებული, ღრმათ ჩაცვინული თვალებით, თეთრი შესასველებით დგანან ცხენები, ჰირველ რიგში დვას წამოსადეგი ქურბანი ცხენი თითქმის მთლათ შემოსვეული თეთრი შესაკრავებით. ამ ცხენის თავის შესაკრავის ნახვა სასაცილოც და სამწუხაროც იყო, სწორეთ არასწინს მიეკვანებოდა, საიდანაც მხოლოთ ერთი უური გამოძვერილი იყო. ვინმე რომ მიუხალოვდებოდა უურს იმისკენ მიიბრუნებდა. ეს ცხენი „ეორანი არტილერისტი“ იყო. „ეორანი“ ძალიან დასუსტებულია, იგი ვერა დვას ფესზე, ჩამოკიდულთა ჭერიდან განიერი რბილი მოსაჭირებით. „ეორანმა“ უნდა მიიბრუნოს თავისი გამხდარი წურთილი დინგი, მაგრამ ვერ ახერხებს. მას აკრძალული აქვს კისრის განძრევა, თორემ შესაკრავი ჩამოუვარდება. ამიტომაც არის რომ თავი მიმაგრებული აქვს ღართან. „ეორანი“ ასე დასუსტდა ოპერაციის შემდეგ. იგი თავის ფესით მოვიდა ლაზარეთში ორასი ვერსის სიშორიდან. ის ექვსი ტყვიით იყო დაკოდილი: გულში, კისერში და უურში.

გაცხნარებული ომის ღროს დაჭრილ-დაკოდილი „ეორანი“ დაეცა ძირს. მაგრამ ერთი ცხენისთვის ხომ არ დაჰკარგავდენ სარბასანს, საჩქაროთ ჩამოსჭრეს საბელი და „ეორანის“ ამხანაგებმა სწრაფლათ გააქანეს სარბასანი, თუძცა ტყვია სეტყვასავით თავსზე ეცემოდათ, საცოდავი „ეორანი“, ღარჩა მიტოვებული ომის ვეფსე. ბოლოს მოვიდენ სანიტარები და „ეორანის“ გარშემო დაიწუეს დაჭრილ მეომრების აკრეფა, რომელნიც იმისავით დაკოდილნი და

უძლურნი იუვენ. დაინახა თუ არა „ეორანი“ მხსნა-
 ლები სუსტი სმით დაახვივნა, მოიკრიფა იმდენათ
 ღონე, რომ ფესზე წამოდგა და როგორც ძელი
 ფესდაფეს გაჭედა სანიტარებს.

როდესაც ვუვლანი ერთ ადგილას განეორდეს და
 დაუწეეს დაჭრილებს იარების შეკვრა, მაშინ „ეორა-
 ნი“ გაკერით გაშინჯეს და ლახარეთში გაგზავნეს.
 მსოფლიო ლახარეთში გამოჩნდა, რომ „ეორანი“
 ექვს ადგილას იყო დაჭრილი. თითქოს საბრალოს
 აღარა ეშველებოდარა. მაგრამ „ეორანი“ ისე ხდო-
 ბით შესცქეროდა ექიმებს თვალებში, ისე მოწიწებით
 ულოკავდა მათ ხელებს, რომ მის დახვრეტას გული
 ვერ გაუძლებდათ. „ეორანს“ რამდენჯერმე ოპერაცი-
 გაუკეთეს და ვუვლა ექვსივე ტუვია ამოუღეს.

ახლა „ეორანი“ ხელხელა სიხვნებს, როდესაც
 ექიმი დინგზე უსვამს ხელს, გამოჭეოვს ხოლმე
 ენას და ძალივით ულოკავს ხელებს თავის მხსნელს.

უსათუოთ ბრძოლის ველზე „ეორანზე“ ნაკლე-
 ბი ვაი ვაგლასი არ უნახავს ჰატარა ოქროს. ფერს
 ცხენს, სახელათ მართუკას. ის ცოტა ოდნათ სძლით
 დაჭრილი იყო, რამდენიმე იარაღ კისერზე ჰქონდა.
 თითქმის სუუველა მოურჩა, მაგრამ მართუკა აღარ
 გამოდგება ბრძოლის ველზე! მისი საქციელი რაღაც
 უცნაურია. სწამს ქაღალდს, საპონს, სანთელს, რაც
 უნდა ტკივილი მიუყენოთ არა გრძნობს, თავის თავს
 კბენს და ერთხელ კინაღამ წინა ფესი მუსლის თავ-
 ში მოიგლიჯა. მარტუკამ რომ ჩლიქებით და ან კბე-
 ნით არ დაიძინჯოს თავი თანხმებით შეკრულია და

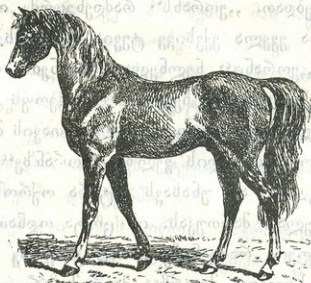

დინგი ტყავით აქვს შეხვეული. როცა მისი მხანკალები შევლენ მასთან, მართუკა შიბრუნებს სოლმე თავს იმათკენ და ჩაბღეტილი თვალებით შესცქერის.

— საბრალო შეშლილია! ნელის ხმით უბნება შეუურებლებს ექიმი.

„კორანი“ და მართუკა ვეელახე მიძე ავათმოუფები არიან ლახარეთში. დანარჩენი ცხენები უპეტესათ ცოტათი არიან დაჭრილნი და ავათმოუფნი.

№

გამოცანები. ნეტ იტობნათ

ვღგები ადრე აღრიანათ,
პირსა ვიბან წამითაო,
თმასა ოქროსას გაღვიშლი
ვიღგამ ოქროს გვირგვინსაო,
მაღლიდან რომ გაღმოვხედამ
ყველა მიძღვნის ღიმილსა.

(წარმოდგენილი ან. კაპანაძის მიერ).

ასი ვარ, ასი მარტყია,
ასივ ტყვიები ზედ მაყრია,
აბრეშუმისა ქაჩორი
თავზე გაღამაყრია.

(მისგანვე წარმოდგენილი)

ხევ ხევში ვიარე,
ვერ ვნახე ხე მართალი.
ერთი ხე ვნახე მართალი
ისიც გულ ჩამონათალი.

აკროსტიხი.

(წარმოდგენილი ლელაშვილის მიერ).

ტანჯვით აღზდილსა, დევნილსა,
გულს უღონებდა მონება,
ყელზედა თოკი შეაბეს
განცვიფრდა მისი გონება.
ვითა პირუტყვი შეიპყრეს,
ომში გულ დაედონება,
ერთავათ ტირის გვემული
სამშობლო მოვეგონება.

ხ ა ლ ხ უ რ ი.

გამხიარულდი ბუნარო
დაღონებული ნუ ხარო,
შვილი მამას ეუბნება
დაბერდი ჩემთან ნუ ხარო. მ ა გ

აკროსტიხი: ცოფი.

შარადა: ჰაერი.

სახუმ. კითხვები: ვისაც ტყავის ფეხსაცმელი აცვია.
ნახვრეტი. 50 თითი, ერთი ქალი. ბიკმა 66 გადმოაბრუნა და
გამოვიდა 99.

„სტოპნიღო“ იტყულობს სოიგ
„ენდმოუცეა ულც იწწო
იუღუნცეა სიბიტი ადგასობც
„ბნდმოგცონ კოუნონწაქ

...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ

მინდვრის თავგეს.

...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ

...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ

...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ

...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ
...იოულტნტპირძეგ-ოულტნტპანოუბნ

*) რობერტ ბორნსი (1759—1796) შატლანდიელი პოეტი. არსად უსწავლია, მხვნელ-მთესველი იყო... მერე სელსამუშავებდა. მეტად დიდს სიღარიბეს განიცდიდა. სილატაკეში მოკვდა. მისი ლექსები შრომისა, მშრომელი ხალხის და ბუნების შესახებ მის სახელს უკვდავ-ჰყოფენ მსოფლიო ისტორიაში. ისინი მრავალი ენაზეა გადათარგმნილი.

შენი ქობმახი მიინგრ-მოინგრა,
 მიწასთან იქნა გასწორებული...
 ხაესსა ახალსკი ვერსად იშოვნე,
 რაც გინდ სძებნიდღე გამწარებული.
 ხომ გესმის ქარი როგორ მძვინვარებს
 გაალმასებულ-განრისხებულნი...?!

ოდეს ხედავდი მინდვრის სიყვითლეს
 საზამთროთ სოფლის ფერის ცვლილებას,
 გულში ფიქრობდი: თბილათ ვიქნები,
 ვერვინ შემირყევს შე მყუდროებას.
 ჩემი გუთანი რა მოხვდა შენს ქობს,
 ფრთა შეეკვეცა შენსა ოცნებას!

რამდენს წვალობდი, თავგო საბრალო,
 ქობისა თაღსა რომ აშენებდი!!
 სახლი და შრომა მთლათ დაგელუბა;
 აწ სადღა წახვალ? ვის მიადგები?!
 ვისთან იშოვნი თავ შესაფარსა?
 ქარ-ბუქს როგორღა დაემალები?!

მაგრამ მარტო შენ ხომ არა გდევნის,
 პატარა თავგო, ესრეთ შავბედი...
 სოფლათ გვატყუებს ბევრს ანგარიში:
 ბედნიერების რას გვაქვს იმედი,
 მოგვევლინება უბედურება,
 შავ ბედის მიერ გამონაქედი!

ჩემი ხვედრი ხომ შენსა ხვედრზედა,
 ჩემო თავუნავ, არ არის ტაბილი:
 შენ ცხოვრობ მხოლოთ აწინდელ დროით;
 მე კი თვალწინ მაქვს წლები გავლილი
 ღრმა მწუხარებით... და მომავალშიც

კვლავ ტანჯვას ველი შიშით აღვსილი.

ილ. ფერაძე.

II

ხალხის თქმულებაა: „ცდა ბედის ნახვეარიო“. გლეხის სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა, როცა ნახა რომ მისი შრომა იმ წელსავე დაჯილდოვდა, ბუკი გაივსო ფუტკრით. ამოდრავდა სიციცხლე ამ უდაბურ ტყეში, მაგრამ ამ კეთილ მუშაკთ მტერიც გაუჩნდა. იმ ტყეში, სადაც ეს ბუკი იდგა ბულობდენ დათვები. საზოგადოთ დათვი დაუძინებელი მტერია სკისა. დათვს ძლიერ უყვარს თაფლი და ხეზედაც, ვინ არ იცის რომ, დათვი ადვილათ აღის ხოლმე. დათვმა ისიც იცის, თუ ფუტკარს როდის აქვს ბუკი თაფლით საესე—სწორეთ ამ დროს ეცემა ხოლმე იგი ბუკს და გადმოაგდებს ძირს... აქ-კი, რალსაკვირველია საბრალო ფუთკარი დაფრთხება და დათვიც სრულიად ანადგურებს თაფლს.

იცოდა რა ეს გლეხმა, დაუწყა ბუკს დარაჯი და ბევრი დათვებიც დახოცი. ამით ნიკომ ორნაირათ ისარგებლა: ერთი მითი, რომ თავისი კეთილი მეგობრები განადგურებას გადაარჩინა, მეორე-კი მითი, რომ დათვის ხორცს მეყასპებზე ჰყილდა, როგორც ძლიერ კარგს საშაშხესა და საძებვე მასალას. ტყავიც კარგ ფასში იყიდებოდა ხოლმე, რადგან დათვის ტყავი ძლიერ კარგი მოსახმარია, იმას ხშირათ ნოხ-ფარდაგის მაგიერათ ხმარობდენ.

III

დიდ ხანს განაგრძობდა ნიკო ამ ყველაფრით სასარგებლო მუშაობას. კიდევ დიდხანს სურდა მას ასე ეშრომა, მაგრამ ერთის მხრით, ცოტა არ იყოს მოხუცება შეეპარა, მეორე მხრით კი, ამ მუდმივი დარაჯობის დროს ხშირათ ცივდებოდა ხოლმე და ამან კი მეტათ დაავადყოფა. ტყეში მუდამ დარაჯობა, და მით უმეტეს ზამთარში, აღარ შეეძლო.

მისს წიფელაზე კი, ამ დროს, უკვე ხუთი ბუკი იდგა. გლეხს დღითი დღე ემატებოდა, როგორც ბუკი, ისე შემოსავალიც უნდა მას კედევ უფრო აჯაერებდა ნიკოს ეშინოდა, რომ აღრე თუ გვიან ეს ჩემი ნაშრომი დათვს არ გადურჩება გაუნადგურებელიო.

ნიკო დარდებდა შეიპყრო: რა გქნა, — ფიქრობდა — ღმერთმა ვაჟი არ მომცა, რომ ჩემი ადგილი დაეჭირა, ტყეში ყოფილიყო მუდამ, მე კი მოვხუცდიო...

საბრალო ნიკო ნამეტანი უიმედობის გამო თვალში ცრემლებით ევსებოდა. ის ჩუმად, მაგრამ გულ მღულარეთ ტიროდა ხშირად კიდევ.

— რატომ ტირი, მამილო? — დაეკითხა ერთხელ მამას ნატო, რომელიც იყო მისი ერთად ერთი ქალიშვილი და სწავლობდა ადგილობრივ არსებულ სამეურნეო სკოლაში.

მივიდა მამასთან, მოსწმინდა ცრემლები, ჩაეხუტა მას და დაუწყო კოცნა.

IV

ნატო ამ დროს 11—12 წლისა ძლივს იქნებოდა, მაგრამ ის, იმდენად გულმოდგინე, მუყაითი მოსწავლე იყო, რომ ყველას აოცებდა მისი ცოდნა.

მან მშვენიერად იცოდა ქართული წერა-კითხვა, ისტორია და სხვა საგნები, ნატომ თითქმის ზეპირად იცოდა ვეფხის ტყაოსანი, მწერლობიდან ქართული საუკეთესო ლექსები. მან რუსულიც კარგად იცოდა, მეტად შეგნებული ბავში იყო.

— რა ვქნა შვილო, — უთხრა მისი ალერსით ნასიამოვნმა მამამ. — სომ ხედავ, ჩემო ჩიტუნია, ვაჟი შვილი ოჯახში არა მყავს, მე მოვხუციდი, დავუძღურდი; დედა შენიც ღმერთმა ისე ადრე წაგვართვა... რაც შემეძლო ვიშრომე, ვიტანჯე, გლეხის პირობაზე ოჯახი გვარიანი მაქვს, მაგრამ კიდევ სამი ოთხი წელი და გათხოვდები, გამიფრინდაბი. მარტო მე ვერას გავაწყობ, — ეს ჩვენი ბუკები, რომელიც წელიწადში, თვით გლობა მოსავლის დროსაც-კი, ორას მანეთზე მეტს გვაძლევს ხოლმე, ეს ჩემი ნაშრომ—ნადაგი დათვებმა უნდა გაანადგურონ, რადგან ძალ-ღონე აღარ მერჩის, კვლავინდებურად ვერ დავიცვამ მხეცის ფრკყალებიდან, ღმერთს რომ ასე არ დავუძღურებო, კიდევ ოთხ—ხუთ წელს მაინც, ჩემი ბუკებისთვის, ჩემო სულის დგამე, ეგებ ღმერთს ვინმე გამოგზავნა მეორე შვილათ... მაშინ გულდამშვიდებული შეეხვდებოდნენ საიქიოს ჩემს ძვირფასს მეუღლეს...

საბრალო ნიკომ სიტყვა ვეღარ დაასრულა, დასუსტდა, მიიკრა შვილი გულზე და აქვითინდა.

ნატოც ატირდა...

— მამილო, ჩემო კარგო, ჩემო კეთილო მამილო, — მიპა-
 მართა კაი ხნის ტირილის შემდეგ ნატომ, — ნუ ტირი ჩემო.
 ძვირფასო მამა, ნუ გეშინია, დაგამშვიდებ, დაგამედებ, დაგა-
 რწმუნებ, რომ შენი შიში უსაფუძლოა. შენი ოჯახი, შენი
 სკა, შენი საყვარელი ფუტკარი უზრუნველ-ყოფილი იქნება.
 აბა რატომ უნდა სწუხდეს? იცი მამილო, რომ კარგი შვილი
 დედ-მამას არასოდეს არ შეაწუხებს... აი რა უნდა ვითხრა
 ჩემო კარგო მამა, სწავლამ ახლა სრულიად ახალი საშვალემა
 გამოიგონა, ისეთი, რომ იმ შენ ბუკებს სრულიად უშიშრათ
 შეინახავს. აბა ყური დამიგდე! ახლავე დაგიმტკიცებ... მხო-
 ლოდ იმ პირობით-კი, რომ თუ მე, ეს შენი დარდი თავიდან
 აგაცილო, შენი სკის ბუკები უზრუნველ ვყო და შემოსავლიც
 ერთი ორათ და სამათ გაგიორკეცო რას მომცემ?..

— სულ შენი არაა, შვილო, — უთხრა მამამ და აკოცა
 თავის პირმშოს.

— არა მამა, მე იმ აზრით კი არ გეუბნები, თითქოს ჩე-
 მი არ იყოს... მე თუ რამე გამომივა ხილიდან — ეს სულ ჩე-
 ნი შკოლის წყალობით არის და აი, ამ შკოლას უნდა შეეწი-
 როთ ჩვენი სკის შემოსავლის ნახევარი. იცი მამა, რა ძვირ-
 ფასია სოფლის ხალხისათვის ეს ჩვენი სამეურნეო შკოლა?..
 მასწავლებელი ამბობს, რომ ეს შკოლა ჩვენს ხალხს ნამდვილ
 გზაზე დააყენებს, ხელობას ასწავლის, მეტადრე-კი მეურნეობას,
 რაც ჩვენი ქვეყნისთვის ძლიერ სასარგებლოა... ჩვენმა კეთილ-
 მა მასწავლებელმა აი კიდევ რა გვითხრა ერთხელ: ჯერ-ჯე-
 რობით სჯობს ქალებმა უფრო საოჯახო საქმეები შეისწავლონ
 რაც მას ცხოვრებაში უფრო ესაჭიროებაო. მამილო ჩემო, მე
 მჯერა, ჩვენი მასწავლებლის აზრი. ჩვენს შკოლაში, მე მშვე-
 ნიერათ შევისწავლე და კიდევაც შევისწავლი ბევრ გამოსადეგ
 სამეურნეო, საოჯახო საგნებს. აი თუ გინდ მეფუტკრეობას.
 ბაბულია, შენ რომ ასეთი სწავლა გქონებოდა ასე უდროვო-
 თაც არ დაუძღურდებოდი, მაშინ ეგ შენი ბუკები სახლში,
 ეზოში გექნებოდა და იმ სიცივე-ყინვაში დათვებთან ბრძოლა
 აღარ დაგჭირდებოდა. ისე კი შენ ჯერ კიდევ რა გიშავდა.
 მოხუცებული არა ხარ...

მოხუცი მამა სიხარულით დაეთანხმა თავის ქვკიანს შვილს და უთხრა:— როგორც გინდა შეიღო ისე მოიხმარე ეს შენი ოჯახი, შენი სკა და ყველაფერი რაც-კი რამ მოიძევება ჩვენს ბარახე, მე ბედნიერი ვიქნები შეიღო, თუ-კი შენ იმდენს უნარს და სწავლას გამოიჩენ, რომ...

— მამა!.. გააწყვეტინა სიტყვა შეიღო, — სრულიათ საჭირო არ არის, ეგ შენი ბუკები, მინცაღ მინცხეზე იყოს. ჩვენ გვასწავლეს რომ ეგ ბუკები ახლა პაწაწინა სახლუკების მსგავსათ შეიძლება გადაკეთდეს, აი, ასე: უჩვენა ნატომ მამას წიგნაკი საცა საფუტკრე სახლუკები, ნახატები იყო და წაუკითხა ამ წიგნში დაწვრილებით აწერილი ღარიგებანი, როგორ უნდა მოეწყოს ახალის საშუალებით ფუტკრის მოშენების საქმე.

VI

რამდენიმე წლის შემდეგ მოხუცის ლამაზ ეზოს უკვე ამშვენებდა ორმოციოდე სკის სახლუკები. ნატომ ისე მოაწყო, ისე მოათადარიგა ყველაფერი ოჯახში, რომ მეტის სიამოვნებისაგან მოხუცი მამა მომჯობინდა, მოსულიერდა.

ასე საუცხოვოთ გაუმართლა ქალიშვილმა მოხუცს მამას მისი ნატერა და თვითონაც სახელი მოიპოვა მთელ ოლქში.

ნიკოს ბუკები დღითი დღე მრავლდებოდენ. შემოსავალი ორკეცდებოდა. შემოსავლის ნახევარი დაპირებისამებრ ორ მოწაფე ქალს ზრდიდა იმავე სასწავლებელში, საცა ნატო უკვე მასწავლებლათ იყო. მთელ სოფელს შეუყვარდათ ნატო „თვალში, რომ ჩავარდნოდათ, — როგორც, იტყვიან, — ხელს არ ამოისვამდენ.“

VII

ერთხელ მოხუცმა ნიკომ უთხრა თავის შვილს: ჩემო იმეღო, ჩემო სასოებაე, იმეღი მაქვს ერთ პატარა თხოვნას ამისრულებ. აი შეიღო: მამამ აჩვენა თავის შვილს მისი პირველი ბუკი, რომელიც ახლა იქვე სახლის დერეფანში იდგა, — ეს ბუკი შეიღო, ჩემდა სამახსოვროთ, ჩემდა ძეგლათ უნდა შეინახო. ამას იმიტომა გთხოვ, რომ წუხელის საკვირველი სიზმარი ვნახე: ეს ბუკი ვითომ ისევ იმ ხეზე იყო. ის წიფე-

დროს, როცა ის აქეთ-იქით იყურებოდა ვიცანი ჩემდამი შევლოდი. ნაცნობი ნიშა. ერთი წუთის შემდეგ ამ თეთრ ნივთს, რომელიც ლოკოკინა გამოდგა, ისევ დასტაცა ნისკარტი და სწრაფათ გადაფრინდა მეორე ნაპირს. აქ მეთუნასა და მყარლ ბალახებიდან ამოქექა მთელი ხროვა ამ გვარივე ლოკოკინებისა და მრავალი სხვა თეთრი ბრჭყვიალა ნივთები, გაშალა მზეზე, შემდეგ თვითეულს ცალკ-ცალკე ნისკარტით იღებდა, ზევით ისროდა, ზედ აჯდებოდა, თითქოს ესენი კვერცხები ყოფილიყო; თამაშობდა და სტკბებოდა ამ ბრჭყვიალა ნივთებით, როგორც ძუნწი თავისი სიმდიდრით. როგორც კი მოსწყინდა ამათი ცქერა, უმაღლვე გადაათარა ზემოდან ფოთოლები და გაფრინდა. მე მაშინვე გავეშურე იმ ადგილისაკენ, მინდოდა გამეგო, თუ რა განძი იყო. მთელი ეს სიმდიდრე ჩემს ქუდში ჩაეჭვოდა და განსაკუთრებით თეთრ კენჭების, ლოკოკინების და თუნუქის ნატეხებიდან შესდგებოდა. ამათში ფაიფურის ფინჯნის მომტვრეული ყური ერია. და ეს უნდა ყოფილიყო ამ კოლექციის მარგალიტი. ნიშა მიხვდა, რომ მის საუნჯეს მიაგნეს და საჩქაროთ ადგილი უცვალა, მხოლოთ სად გადაიტანა ეს—კი ველარ გავიგე.

იმ ხნის განმავლობაში, როდემდისაც მე ნიშა ყვავს თვალს ვადევნებდი, მას თავზე ბევრი რამ გადახდა: იგი არა ერთხელ გამოსულა გამარჯვებული საშიშ საფრთხედან. მას სხვათა-შორის ჩვეულებათ სჭირდა ყოველ დილას პაწია ფრინველების კვერცხებით ესაუზმნა. ამიტომ ის ყოველ დილა ჩამოუვლიდა წვრილი ჩიტების ბუდეებს და შეექცეოდა ახლათ დადებულ კვერცხებს. რასაკვირველია, ჩვენ—ადამიანები ნიშას ასეთ საქციელს ვერ გავკიცხავთ, რადგან განა ჩვენც ავრევე არ ვექცევით ქათმებს?

ნიშა ყვავი ხშირათ ჭკუა-მანვილობას იჩენდა. ერთხელ დავინახე, რომ იგი ღრმა ღელეზე მოფრინავდა. ნისკარტში პურის ნაჭერი ეჭირა. ამ ღელეზე ნაკადული ჩამოდიოდა. უეცრათ პირიდან პურის ნაჭერი გაუშვა და შიგ წყალში ჩაუვარდა. სწორეთ ამ დროს ამ ნაკადულიდან წყალ-სადენი მილი გაჰყავდათ, მხოლოთ მუშაობა ჯერ დაუმთავრებელი იყო. სანამ პურის ნაჭერი მიღს მიაღწევდა, ნიშას იმედი ჰქონდა მისი დაბრუნებისა, მაგრამ როდესაც პურის ნაჭერი წყალ-სა-

დენ მილში შეცურდა, იგი უიმედოთ შეჩერდა და ბნელ მდინეს
დაუწყა ყურება. უცბათ რაღაც აზრმა გაუელვა, აფრინდა და
გაეშურა იქით, საითაც წყალი მიმდინარეობდა. როგორც კი
მიადგა მილის მეორე გასავალ პირს, შედგა და დაუწყა ცდა
პურის ნაჭერის ჩამოვლას. მართლაც მალევე გამოჩნდა პური.
ნიშამ დასტაცა ნისკარტი და გამარჯვებულმა გააქანა შინი-
საკენ.

ასე მიმდინარეობდა ნიშა ყვავის ცხოვრება, ვიდრე ახლათ
გამოჩეკილი პატარა ბლარტები არ წამოეზრდებოდენ. პირვე-
ლათ პატარა ბლარტებს თუმცა მოკლე ბოლოები აქვთ, ბუმ-
ბული ჯერაც გაუმავრებელი და ხმაც საშინელი მხახვანა და
ხრინწიანი აქვთ, მაგრამ ტანის სიდიდით თავიანთ დედ-მამას არ
ჩამოუვარდებიან. როგორც კი ცოტათი მოიზრდებიან, მათთვის
სხვა და სხვა ვარჯიშობაა საჭირო. ამიტომაც დედ-მამას შეჰყავთ
თავისი შვილები ფიჭვნარიან ტყეში, რომელიც ერთ და იგივე
დროს უზრუნველი ადგილიც არის და მასთან კარგი სავარჯიშოც.
პირველ ორ კვირას ერთმანეთის გაცნობას ანდომებენ,
რადგანაც ყოველ მათგანმა ამხანაგის სახე აუტილებლათ უნდა
იცოდეს. დედ-მამა კი ამ ხნის განმავლობაში, დიდი შრომისა
და ჯაფის შემდეგ ისვენებს. დაბუმბულულ ბლარტებს, ანუ ახალ
თაობას, უკვე თითონ შეუძლიან თავიანთი გამოკვება. ღამეს
დიღებთან ერთათ ხის ტოტებზე ატარებენ. ერთი ორი კვირის
შემდეგ ყვავები იწყობენ ბუმბლის გამოცვლას. ამ დროს
ისინი საშინლათ ჟინიანობენ და მასთან მშინარებიც ხდებიან;
მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ისინი მუყაითათ ასწავლიან თავიანთ
შვილებს.

ენკენისთვის დამდეგს დიდ ცვლილებას დაინახავთ ამათში.
ახალგაზრდა ყვავები ჰკუზაზე მოვიდენ. მათი თვალის ბაიების
ცის-ფერი რიღე ყავის ფერათ შეეცვლებათ. ახლა მათ სწავლა
უკვე დაამთავრეს: კარგათ არჩევენ მოხუც მანდილოსანს ხუთ-
მეტის წლის ბიჭიდან, ქალს-ვაჟიდან. იციან, რომ ქოლგა
თოფი არ არის. შეუძლიანთ ექვსამდე თვლა, მხოლოდ ნიშა
ყვავს-კი ოცდა ათამდე. ყნოსვით იგებენ საფანტის სუნს და
შორს გაუბრუნებენ მონადირეებს. ამასთან იმის ეშმაკობაც კი
აქვთ, რომ თუ ქამის დროს მელას თავი მოაბეზრეს, იგი თავის
სადილს თავს მიანებებს და ნახევარს მათ დაუტოვებს. ენკე-

ნისთვის დამღვეს უფრო კარგი შესახედი არიან დიდებული ყვავილები: მათ ახალი ბუმბული ამოუვიდათ და სრულიად დაჯანმრთელდნენ და აღრინდელივით მხიარულობა დაიწყეს. ნიშა ყვავიცი ახლა უფრო მხიარულათ, უფრო მეტის ძალ-ღონით და ხალისით ეკიდება საქმეს: ის გულმოდგინეთ, ყოველ დილას, ასწავლის თავის შეგირდებს სხვა და სხვა ნიშნების მნიშვნელობას.

„პირველო რიგო“! — დაიძახებდა ეს უფროსი თავის ყვავის ენაზე და გუნდიც დიდის ხმაურობით გამოეპასუხებოდა ხოლმე მას.

„გაფრინდი“! უბრძანებს ბელადი, თავში თითონ მოექცეოდა და გუნდიც უკან მისდევდა.

„შეერთდი“! და ერთ წუთში შეეჯგუფდებოდნენ ხოლმე.

„გაიშალე“! ამ სიტყვებთან ისინი იფანტებიან აქეთ-იქით, როგორც ფოთლები ნიაზე.

„დალაგდი“! და ყველანი ხელ-ახლათ მწყობრათ მწყრივდებიან გასაფრენათ.

„საკვებზე“! ყველანი ეშვებიან ძირს და იწყებენ საქმელის ძებნას. მოშორებით კი სხვა და სხვა ადგილას დგას ორი ყვავი და ყარაულობენ მოვარჯიშეთ. რამდენიმე წამის შემდეგ ნიშა იძახის: „კაცი თოფით“! დარაჯები იმეორებენ ამ გაფრთხილებას და მთელი გუნდი რაც შეიძლება სწრაფათ მიფრინავს ხეებისაკენ თავშესაფრათ.

დარაჯების მოვალეობას ჯერ-ჯერით კი არ ასრულებენ, არამედ განსაზღვრული ყვავების რიცხვით დანიშნული, რომლებსაც მრავალჯერ დაუმტკიცებიათ თავიანთი სიფხიზლე და ამის გამო ისინი მუდმივ დარაჯებათ ინიშნებიან ხოლმე. ყვავებს თავისი შინაური ცხოვრება სამაგალითოთ აქვთ მოწყობილი და საუკეთესოთა ცხოვრება ფრინველთა შორის.

III.

ზოგჯერ ყვავი მეტის-მეტათ სულელია — სახელდობრ ღამით. და ერთათ-ერთი ფრინველია, რომელიც ღამ-ღამობით ყვავებს შიშის ზარსა სცემს — ეს ბუ არის. საკმარისია ყვავებს ბინდისას მოესმოთ ბუს კივილი, რომ ფრთებიდამ ამოყონ თავები და მთელი ღამე შიშში და ხალიაქათში გაატარონ. ასეთი შიში და ღამის ტეხა მათ იაფათ არ უჯდებათ

ხოლო, თუკი უნდა თუ ეს ამბავი ზამთრის ღამეში მოხდა, ამათი თავი სითბოს მიჩვეულია და თუ სიცივეში გარედ გამო-
ჰყოფენ, თავი საშინლათ უტყვევებთ, თვალები ეყინებათ და
მხედველობას კარგავენ. იგივეა ისე, რომ თუ ცხელ გზებზე იდგ
- რომ თუ ღამის ვაი-ვაგლახს გადაურჩენ, ვათენებისას თვალარ-
უჭირთ რაჲ ისინი, როგორც კი ინათლებს ხოლომე, უმაღლე
აიშლებინ, იწყებენ ახლო-მახლო მიდამოებში გაბედულათ
ფრენას და ვაფაცივებით ეძებენ ბუს და ვაი- ისინი ბრალი,
თუ ხელში ჩაიგდეს, სასიკვდილოთ გარბ დაზოგავენ, ჩაკორ-
ტნიან ხოლომე და შორს საღმე-გააძევენ.

ზამთარი იდგა. დედამიწა თოვლით იყო დაფარული. ტყე-
ში დავსეირნობდი და უცბათ კურდღლის კვალს წავეწყდი.
ეტყობოდა ვილაცას დაფთხო და ისიც ხეებს ამოჰფარებოდა.
მაგრამ საკვირველი ის იყო, რომ მდევარის კვალი არსად ჩან-
და. მე გავყევი კურდღლის ნაფეხურს. მალე სპეტაკ თოვლზე
სისხლის წვეთები გამოჩნდა. პატარა მანძილი რომ გავიარე
ნახევრათ შექმულ ყვის-ფერ კურდღელს მივადექი. როგორ
მოეკლათ იგი ჩემთვის საიდუმლოს წარმოადგენდა, მაგრამ
გულმოდგინე ძებნის შემდეგ თოვლზე ვიპოვე ორი ბრტყა-
ლიანი კლანჭის კვალი და ლამაზათ დაქრელებული ყვის ფერი
ბუმბული. ახლა კი ჩემთვის ყოველისფერი აშკარა იყო: მკვლე-
ლი, ეჭვს გარეშეა, ცნობილი „რქებიანი ბუ“ იყო. ნახევარ
სათის შემდეგ ამ ადგილზე მეორეთ გამოვიარე. იქით, საცა
ეს მსხვერპლი იყო, სისხლში გასვრილი ბუ დავინახე. ჩემს
მიახლოვებაზედ ერთი საშინლათ ამოიჩხავლა, აუჩქარებლივ
დაბლა-დაბლა გაფრინდა და შორს ტყეში მიიმალა.

გარიერთაყისას— ორი დღის შემდეგ— ყვავებს საშინელი
ალიაქოთი აუტყდათ. გარეთ გამოველ, მინდოდა გამეგო საქმე
რაში იყო; დავინახე— სპეტაკი თეთრი თოვლი მთლათ შავი
ბუმბულით იყო მოფენილი. სწრაფათ იქით გავწიე, საიდანაც
ქარს ბუმბული მოჰქონდა. რამდენიმე წუთის შემდეგ გასი-
სხლიინებულ და გაფიხებულ ყვავს მივადექი. აქვე შევნიშნე
იმავე ფრინველის კვალი, რომელმაც საბრალო კურდღელი
იმსხვერპლა. გარშემო ბრძოლის კვალიც მოსჩანდა; აღმოჩნდა,
რომ მოსისხლე განმანადგურებელს ესარგებლნა. ღამის სიბნე-

ამბავი ზესკნელისა.

წერილი მკათხე.

მზე და მისი საბრძანებელი.

II

დამიანის გონებამ მიაგნო ცეცხლს, შეჰქმნა ხელოვნურათ სითბო და სინათლე — ანთო მკვარი, შეშა, ქვანახშირი, კრაქი. სანთელი ლამპარი და ელექტრონი, მაგრამ ყოველივე ეს სითბო — სინათლე და მათი ძალა ისევე

მზის ენერჯიის უნარია... მთელს სიცოცხლეში მცენარე სულ იმას ცდილობს რაც შეიძლება ბლომათ მოაგროოს თავის საკუქნაოში მზის ენერჯია, მისი სითბო — სინათლე. ჩვენ უკვე ვიცით რო ყველა მცენარეს ცუცხლი ადგილათ ეკიდება, იწვის და სითბო — სინათლეს გვაძლევს, ვიცნობთ უფრო შეშას და მის ნახშირს... მცენარეთა უნარი ამითი არ თავდება, დღეს-ქვანახშირით უზარმაზარ ქარხანა-ზავოდებს ატრიალებენ და გემ — ხომალდებს, რკინის გზის მატარებლებს დაასრიალებენ. — ჰო და ქვანახშირი იგივე მცენარეა, გაქვავებული შეშაა. ოდესღაც ხეების ოდენა ჩადუნები და ყველა გვარი ხეები მიწაში ჩაიმარხენ, გაქვავდნენ, რამდენიმე ათასი წლის განმავლობაში ქვა-ნახშირათ გარდაიქვენ, ამ გვართ ის ძალა და ენერჯია, რომელიც ვინ იცის რამდენ ათას წლის წინათ მზემ დედამიწას მოუვლინა და მცენარემ აკრიფა, გულში ჩაიმარხა, აგერ დღეს ეს ჩამარხული ძალა მთელის თავის ენერჯიით მუშაობს: ელექტრონის

ლაძპრებს გვინათებს, ჩვენ სასარგებლოთ გვემსახურება — როდესაც კლით ამოძრავებს ათას გვარ მანქანებს და სხვა.

მხოლოდ იმ შემთხვევაში როდესაც ჩვენ ელექტრონს მივიღებთ ხოლმე ორი ლითონის ერთმანერთთან შეხებით, ხახუნით, შეიძლება ითქვას, რომ ამ ენერჯის წარმოშობაში მზე არაფერს შუაში არისო, მაგრამ ეგეც ვინ იცის, მართლაც და ჩვენ თავათ ვსთქვათ: ხო იყო დრო, როდესაც ეგ ლითონი დედა მიწის გულის ცეცხლში დუღდა, ხომ გვწამს, რომ ჩვენი დედა-მიწა, როგორათაც სხვა პლანეტები, მზის ანაგლეჯაა, ბლარტია... მაშასადამე აქაც სიტბო — სინათლის, ელექტრონის წყაროც ისევ მზე ყოფილა, მისი ენერჯია განაგებს.

ჩვენ აგრეთვე სასებით ვსარგებლობთ ზღვის წყალის ზეირთთამოვარდნის დროს, მისი საშინელის ძალით, აი ამ ძალას მთვარე განაგებს, მაგრამ მთვარე ვილა ბრძანდება თუ არ მზის ყურმოქრილი ყმა — განა ვისი წყალობით ანათებს და აშუქებს.

ჯერ საიმისო არაფერი ვასკირებია ადამიანს, თორემ განა არ შეუძლია პირდაპირ დედა-მიწის გულიდან ისარგებლოს სიტბო — სინათლის ულეველი ენერჯით. სადაც ისეთი ჯოჯოხეთური სიცხე ტრიალებს, რომ რკინა და ოქროც კი სდუღს, მაგრამ რათა, რისთვის ვავიქიროთ საქმე, როდესაც ყოველათ ძრიელი მზის მადლი თვითონ მოგვადგება ხოლმე კარზე ჩვენდა საკეთილდღეოთ.

მზის სინათლის სიძრიელი. მეცნიერებმა გამოიკვლიეს მზის სინათლის ძალა და აი რა აღმოჩნდა: აიღეს ერთი თაბახი თეთრი ქაღალდი და უღრუბლო მზის გულას გაჭვინეს. მზის გაცხარებული სხივები რაოდენ სინათლეს, შუქს იწვევდა თეთრი ქაღალდისგან ეს დანიშნეს, მერე უმზეოთ სცადეს და იმავე სიდიდის ქაღალდისგან იმოდენა შუქის მისაღებათ საქირო ვახდა 288,000 ანთებული სანთელი და ისიც რა — ერთი ადლის სიშორეზე უნდა დაგედგათ სანთლების ეს უშველებელი ჩირაღდანი.

ჰო და აბა სად ერთი ადლი და სად მზის სიშორე, რო-

დესაც ვიცით; რომ მზე 150 ათას მილიონ ადლით არის ჩვენზე დაშორებული.

მეცნიერმა ბონჯმა ისიც დაამტკიცა, რომ მთვარის შუქი 470,000 ჯერ სუსტია მზის სინათლესთან შედარებით, მაგრამ ჯერ სადა ხართ!.. მეცნიერის ლინჯეს გამოკვლევით მზეს სინათლის ძალა ჩვენამდე მხოლოდ ნახევარი თუ უწყევს, დანარჩენი მეორე ნახევარი ძალა სამყაროს უსაზღვრო სივრცეში იფანტებაო. აი აქედან შეიძლება წარმოდგენა ვიქონიოთ რა საშინელი ძალისაა მზის სინათლე.

კარგი და პატიოსანი, აბა ახლა ისიც ვიფიქროთ, აგერ ეს რამდენი მილიონი საუკუნეა, რომ ასეთის საშინელის სიძრიელით აშუქებს მზე, საინტერესოა ვიცოდეთ რატომ არ იღვევს ეს ძალა, მზის ენერჯია?

მზის სითბოს ბნელი სხივები. სამყაროს შუა ცეცხლის, მზის, გულში მეტათ დიდებული პროცესი ხდება. წარმოსადგენათაც ძნელია რა უზარ-მაზარი ძალა და უნარი აქვს მზის სითბოს ბნელ სხივებს. აქ ისიც უნდა ანგარიშში მივიღოთ, რომ ნახევარი მეტი ამ სითბოსი ატმოსფერის (ჰაერის) მიერ შთაინთქება ხოლმე. თანაც განა ღრუბელთა გროვა, ეს ვეშაბთა ქარავენები, განა ესენი კი ნაკლებ სითბოს ჰყლავენ.

მიუხედავად ამისა, რო ავიღოთ შავი ქაღალდი ოთხ-კუთხი ადლის სიდიდისა და ერთ წუთას გახურებულს მზეს უცხუნოთ, იმოდენ სიცხეს მოიმატებს, რომელიც უდრის ორი ცხენის ძალას (თუ რომ ამ სხივთა ძალას, ორთქლის მანქანის ქებას, ცეცხლის მაგივრათ შეუცხოებთ).

აგერ 30 წელიწადი მეტია მეცნიერები გატაცებული იკვლევენ: ნეტა თუ ვიცოდეთო მზის გულში რამდენი გრადუსი სიცხე ტრიალებსო, ზოგი მეცნიერი ძრიელ მაღალ ფარდებში ავიდა — 40 მილიონი გრადუსი სიცხე ტრიალებს მზის გულის ქურაშიო. მეცნიერმა სეკკიმ აგრეთვე დაადასტურა 40 მილიონი. ბოლოს დროს კი ძრიელ დასწიეს ეს ჰიპოტეზა, უფრო ნამდვილი იქნებაო უმაღლესი და უძრიელესი 15 ათასი გრადუსი მივიღოთო და ზოგი კი 10000 გრადუსს სჯერდება, ხოლო სულ უმცარესათ 4500 გრადუსი სიცხეა მიღებული (პროფესორი კარასკი).

ადამიანს ყველაზედ მეტათ ის აწუხებს, უნებლიეთ უმჯობესობა თხვაშია, თუ, როდემდის შესძლებს მიწის გული ესოდენ ცხარე სითბო-სინათლის უღვევლათ ფრქვევას? ნათქვამია: „ზღვა კოვზით დაილიაო“ ეს ხო ვიცით რო ქვეყნიერობაზე დაუსრულებელი არაფერია, მართლაც და დედამიწის სიცოცხლისთან ძრეელი კავშირი აქვს ამ საკითხს — როდის ჩაქრება მზე?.. და მოისპობა სიცოცხლე ჩვენს დედა-მიწაზედაც.

მეცნიერები გვანუგეშებენ — მზის აღსასრული არც თუ მაგრე ჩქარა მოვაო, სულ ცოტა ორ მილიონ წელიწადს კიდევ იცოცხლებსო. ხოლო მას მერე ადამიანის გენიოსობა ალბათ იმასაც მოახერხებს, რომ დედამიწის გულის სიცხეთი (თუ ესეც არ გაცივდა) ისარგებლებსო. ბოლოს და ბოლოს რასაკვირველია ამ ენერჯიასაც ბოლო მოეღება, ამოიშრიტება. ბოდბელმა მიტროპოლიტმა სთქვა: „თუ მე არ ვიქნები ქვა ქვაზედაც ნუ-ღა ყოფილაო“. ჰო და ორ მილიონ წელიწადს მერე „ან ვირი და ან მისი პატრონიო“

III

დიდებული მზე ჩვენს ცოდვილ დედამიწაზე იმდენს მადლს და უნარს აფრქვევს, რომ ყველა მისი წყალობა კალმით ვერც-კი აიწერება. — წარმოვიდგინოთ თუ გინდ კიდევ ერთი მაგალითიც. მზის ცხარე სხივებს ორთქლათ ააქვთ წყალსა და ხმელეთიდან აუარებელი სინოტიე, რომელიც ღრუბლათ დაყურსდება ხოლმე და მერე დედამიწას რწყავს წვიმის სახით, რითიც ხარობს ჩვენი მარჩენელი მცენარეულობა, ჩვენი ნათეს-ნაამაგდარი ჭირნახული და სხვა. —

გამოკვლეულია, რომ დედამიწის შუაგულ ცხელ ქვეყნებიდან (ეკვატორიულ მიდამოებიდან) ყოველ წლივ ჰაერში ორთქლათ აღის 600 ბილიონი კუბიკური მეტრი წყალი*) ამ აუარებელ აღორთქვლილ წყალს ჰაერი აიტაცებს ხოლმე და გადააქვს დედამიწის პოლიუსებზე (ბურთის თავსა და ბოლოზე) და ამ საშინელ სიშორეზედ თავს ესხმის იქ ყინულთა სამეფოს

ჰო და ჰაერი (ატმოსფერო) ამ უნარს და ძრეილებას

*) ავიღოთ რაიმე ჭურჭელი ოთხ-კუთხ ადლის სიდიდისა და ეჭვსასი (600) ბილიონი წყალი ავწყოთ ამ ჭურჭლით.

იძენს მხოლოდ მზის თბილ ნაკადულთა წყალობით — მზის გნე-
რგით. — ამ უზარ-მაზარ უნარს, მუშაობას — ისიც დაუმატოთ,
თუ რა აუარებელი ორთქლათ ასული წყალი რჩება იქვე
და ცხელ ქვეყნებში იფინება წვიმის სახით მოვლინებული.

გამოანგარიშებულია, რომ ის ექვსასი ბილიონი წყალი,
რომელიც ეკვატორიდან ჰაერშია ხოლმე (ყოველ-წლივ) ატა-
ცებული, ევროპის ოდენა სივრცეზე რა დავაგუბოთ, მთელი
ზღვა შეიქნებოდა წნ ადლის სიღრმისა თუ სიმალლისა. ჰო
და ამოდენა წყალზე (ზღვაზე) ხო გემებიც თავისუფლათ იტუ-
რავენდენ. დიად, ყველა ამ შრომას მზე ასრულებს დაულა-
ღავათ, თითქოს ხუმრობით, ისე სახალისოთ, სათამაშოთ და,
ჩვენ თუ ვამცნევთ რასმე მხოლოდ მაშინ ვგრძნობთ, როდესაც
ქარიშხალი აზანზარებს ჩვენს სახლებს ანუ როცა ასტყდება
ხოლმე შესაზარი აურ-ზაური, ქექა-ქუხილი და მების ელვა-
სრიალი.

ახლა ისიც უნდა ვსთქვათ, ვანა მზეს მხოლოდ ჩვენი
დედამიწა აქვს საზრუნველათ? ის ხომ ვიცით, რომ მზე ანთე-
ბული სანთელივით ყველა მხრივ ერთგვარათ ისერის სიციხის
და სინათლის სხივებს. მაშასადამე მთლათ ცის კამარას, სამყა-
რის სივრცეში ერთ ნაირათ იფინება მზის სხივანობა, მისი
ენერგია.

გამოანგარიშებულია: მზის ენერგია სამი ათას მილიონათ
რო გავწილოთ, აქედან მხოლოდ ერთი წილი შეხედება ჩვენს
საბრალო დედამიწას.

მზის სამეფო მეტის მეტათ უზარ-მაზარია, მისი საბრძანე-
ბელი მრავალ ქვეყნებიდან შესდგება. ამ ქვეყნებს ცდომილი
ფარსკვლავები ჰქვიან ანუ ჰჯანტეუბა (ბერძნ.) დავასახელოთ
მზის ახლოგენი და მათი რიგზე მიმყოლნი: მერკურსი, ვენერა,
დედამიწა, მარსი, იუპიტერი, სატურნი, ურანი და ნეპტუნი *)

*) მეცნიერებმა ლათინთა ღმერთების სახელები დაანათლეს ამ
პლანეტებს და ეს ლათინური სახელები მიღებულია დღეს ყველა განათ-
ლებულ ქვეყნებში. ქართველობა ეტყობა უფრო არაბულ სახელებს ხმა-
რობდა (შოთა რუსთავე.) და თითო ოროლა ქართულ ი სახელიც გამოუ-
გონიათ (სულხან საბა ორბელიანი).

ყველა ეს ბუმბერაზი პლანეტები ციბრუტივით ტრიალებენ თავის „ღერძის“ გარშემო და თან გარს უვლიან, თავს ევლებიან დიდებულ მზეს, ამით გარდა არიან კიდევ ხუთასამდე მნათობნი, პატარა პლანეტები ანუ ასტეროიდები — ცერერა ჰალდა, იუნონა, ვესტა და სხვ., რომელნიც მარსის და იუპიტერის ორბიტა *) შუა დასრიალებენ, მზეს უვლიან.

ახლა ამათ დაუმატეთ აუარებელი კუდიანი ვარსკლავები დიდი და პატარა, რომელნიც უშველებელ მანძილზე მზეს უვლიან ერთხელ მისთვის დაკანონებულ შარა გზით (ორბიტი). აი ასეთი უსაზღვროა ჩვენი სამყარო, მზის სამეფო საბრძანებულო, ანუ როგორც მეცნიერებაშია მიღებული — ჩვენი მზის სისტემა. მეტათ საგულისხმოა ის შესანიშნავი წესა და რაგვი, რომელიც მნათობთა შორის სუფევს. ეს აუარებელი სხეულები სამყაროსი დიდი და პატარა კალიასავით ირევიან, დასრიალებენ უსაზღვრო სივრცეში, მაგრამ ყველა თავის გზას ადგია, კანონს ემორჩილება, სასტიკი დისციპლინაა გამეფებული. უკვლევა მეცნიერმა ჩაუტანა *) მეტათ დიდი სასწაული მოახდინა მეცნიერებაში (ასტრონომიაში). მან აღმოაჩინა ეს დიდებული კანონი სამყაროს სხეულთა ურთი-ერთ მიმზიდველობისა.

ზემოთ დასახელებულ პლანეტებს თითო თითოთ შემდეგ წერილებში ვაეცნობთ და ახლა კი ის უნდა ვსთქვათ, რომ ხსენებულ პლანეტებსაც ყველას ერთად მზის ენერგია ხვდება 200 მილიონის ერთი ნაწილი. — ხოლო მზის დანარჩენი ენერგია კიდევ შრომობს, კიდევ ბევრს უნარს იჩენს დედამიწაზე. მაგალითად. სითბოს და სინათლის სხივების გარდა მზე ისერის, აფრქევს სამყაროს სივრცეში ელექტროს და ანდამატიურ ენერგიას, ძალას ესე იგი ელექტრონის და მაგნიტის (ანდამატი) ძალა იმავე მზის ენერგია არის და სხვა არაფერი. მაგრამ ყველაზე უდადესი უჩარი მზისა მისი მიმზიდველობის კანონი და ძალა, რომლითაც მთლათ სამყარო, ჩვენი მზის სისტემა არსებობს და სწარმოობს. ხომ გინახავთ საათის შექანაზმის მუშა-

*) პლანეტა სავალი შარა გზა.

*) დიდებული მეცნიერის ისაკი ნიუტონი, უბრალო გლეხი-კაცის შვილი იყო, დაიბადა 1643 წ. ინგლისში ვოლსთორფში (Woolsthorpe) დახტა ეს საწუარო 1727 წ. ენსინგტონში. — არ ვაპქრება ნიუტონის სახელი ვიდრემდის თვით მზე არ ჩაქრება. — ი. ა.

ობა, პაწია თვლების ტრიალი, მათი ერთმანერთან დაშორება და თან თავისუფალი მუშაობა. მზეს იპოდენ მანძილზე ჰყავს თავისკენ მიზიდული უზარ-მაზარი პლანეტები და ყველა მნათობი, რომ ისენი ერთმანერთს არ უშლიან არც ტრიალის დროს და არც გზაში ეჯახებიან ერთმანერთს, როცა მზეს გარს უვლიან. უფრო მარტივად რო გამოვსთქვათ, თვითვეული მნათობი თავისი უწყებელი მანძილზე უკირავს მზეს — აღარც იქით უშვებს და აღარც აქეთ. მეცნიერებს დახატული აქეთ მზის სისტემის რუკა და აი როცა შემთხვევა გექნებათ კარგათ დააკვირდით. ყველა მნათობს თავისი საკუთარი სავალი გზა აქვს მიკუთვნილი სამარადისოთ.

ჩვენ იმის იმედით ვბეჭდავთ ამ წერილებს, რომ მკითხველს აღუძრათ სურვილი და ხალისი ახლოთ გაიცნოს (ასტრონომიულ წიგნებით) ის მნათობი (მზე) რომლის ბედსა და უბედობასთან სულ შთლათ არის დაკავშირებული პირადი ჩვენი არსებობა და კეთილ დღეობა. დაუძღვევლ ჟინით, გატაცებულის ინტერესით უნდა მივისწრაფებოდეთ ბუნების შესასწავლათ, სამყაროს გასაცნობათ. — მეცნიერი ვ. შ. აზრით, ჩვენ არ ვხალისობთ მზის გაცნობას, რადგან დარწმუნებული ვართ, რომ მზე ჩვენა დაუშრეტელი მწყალობელია, მაღლას მომცემია — არ გადაუვა, არ დაარღვევს თავის კანონს, რომლითაც გვზრდის, გვახარებს და უშურველათ გვანიჭებს კეთილ დღეობას.

ასე ყოფილა ყოველთვის. როცა ადამიანი დარწმუნებულია, რომ ესა და ეს წყარო მისი ცხოვრებისა სამარადისოა ამ წყაროს ფასს აღარ სდებს, აღარ გრძნობს საჭიროთ პატივით და მადლობით განიმსჯელოს. მაშ ასე. სულაც საჭირო არ არის მზეს თაყვანი ვცეთ, გავაღმერთოთ, მაგრამ გრძნობა სამართლიანობისა კი გვავალებს ახლათ გავიცნოთ ეს ჩვენი კეთილის მყოფელი სიცოცხლის და ცხოვრების მომნიჭებელი. *)

ილ. აღნაზიშვილი.

*) ახლოთ გასაცნობათ შეგიძლიან გამოიწერათ: Солнце. Сочин. Т. МОРЭ съ предисловіемъ Камилла Фламариона, цѣна 1 р. 26 к., съ переслыкою 1 р. 50 к. მისამართი: Петроградъ, Стремянная, 12. Издательство П. П. СОЙВИНА.

მეზობრები.

(დასასრული.)

III

კინის გზის გაყვანის შემდეგ სოფლის ახლოს დღეში რამდენჯერმე მიდი-მოდრიოდა მატარებელი. პირველათ ამ საშინელმა ორთქლმავალმა ყველა მცხოვრებლების ყურადღება მიიქცია, ასე რომ, როგორც-კი მატარებლის უცნაურ ხმაურობას გაიგებდენ ხოლმე, ყველა დიდიან-პატარიანა გარბოდენ რკინის გზის ლიანდაგსკენ და დიდის ცნობის მოყვარეობით უცქეროდენ მას, მაგრამ ესეც მოსწყინდათ და მალე საყვედურებითაც აავსეს ეს მათთვის საკვირველი მანქანა. ამან თბობილად იმ პეტი — რა საშინელ ხმაურობას აყენებს მატარებელი, ამბობდენ ისინი — ღამე ძილს გვიფრთხობს, კვამლისაგან ჩვენი სახლის სახურავები შავდებიან, და ნაპერწყმებისაგან, შესაძლებელია, ცეცხლიც გაუჩნდეს ჩვენს ქოხებსაო.

მაგრამ გლეხ-კაცებს, რომლებიც ესე ემდუროდენ მატარებელს ის-კი არ ესმოდათ, რომ სწორედ ამ მანქანის წყალობით მათ შეეძლოთ სულ მოკლე დროში, სადაც სურდათ იქ მისულიყვენ.

ტამეკიჩისთვის ორთქლ-მავალი რაღაც საიდუმლოებას წარმოადგენდა. ის ყოველ დღე მიდიოდა რკინის გზის სადარაჯოსთან, რომელიც ხილთან იდგა და უცქეროდა მას. ერთის მხრით მის ყურადღებას აქ ორთქლ-მავალი იქცევდა, მეორეს მხრით სადარაჯოში მცხოვრები რკინის გზის მოსამსახურე მოხუცი იოსაკუ, რომელსაც ძლიერ შეუყვარდა საცოდავი პატარა ბიჭი.

იოსაკუ ძალიან ეტანებოდა ღვინოს. იგი თავისი არა სა-

სამოენო შეხედულობით და გულ-ფიცხობით სოფელში არა-
ვის მოსწონდა. ყველა ცდილობდა არ შეხვედროდა მას.

იოსაკუს ხნოვანება სამოც წელს გადასცილდა, უოჯახოთ
ცხოვრობდა მარტოკა, მვისრეთ იგი რკინის გზის გაყვანისთა-
ნავე ვახდა.

მოხუცი გვერდიდან არ იმორებდა ბოთლს ღვინით და
კატას.

უნდა შევნიშნათ, რომ იმის და მიუხედავათ, რომ იო-
საკუს ცალი თვალი გაფუჭებული ჰქონდა და თითქმის ყო-
ველთვის მთვრალი იყო, იგი ფრიად გულ-მოდგინეთ ასრუ-
ლებდა თავის მოვალეობას და ერაზელაც არა შესცდენია რა.
გაიგებდა თუ არა ორთქლ-მავლის სტვენას, დაუყონებლივ გა-
მოდიოდა სადარაჯოდან და ჩვეულებისამებრ აძლევდა მემანქა-
ნეს დაწესებულ ნიშანს.

ბავშვებს, მეტადრე გოგონებს, დანახვაც კი ეშინოდათ
მოხუცებულის მვისრისა, მაგრამ ტამეკიჩიმ როგორღაც ჩქარა
შეიყვარა იგი, მისი მეგობარი ვახდა და დიდხანსაც დაჰყოფდა
ხოლმე მასთან.

შესაძლო იყო გვეფიქრა. რომ ეს ფრიად მრისხანე მო-
ხუცი ტამეკიჩისთვის კეთილ ანგელოზათ გარდაიქცეოდა ხოლ-
მე. შეიძლება ისიც გვეფიქრა კიდევაც, რომ უბედურს მოხუცს
და უბედურ ბავშვს რალაც უხილავი ძალა აერთებდა.

სადარაჯოს პატრონს უყვარდა ტამეკიჩი და ამიტომ ბავ-
შვს ღვინის გარდა სამი მეგობარი ჰყავდა: ღვინა, მოხუცი იოა

საკუ და „ბუჩი“. ისიც უნდა ითქვას, რომ „ბუჩი“ და ოსაკუს კატა დიდათ დაუმეგობრდნენ ერთმანერთს.

ხშირათ უნახავთ სოფლებს სადარაჯოში ღვინისაგან შეზარხოშებული იოსაკუ, მის გვერდით მჯდომი ტამეკიჩი, კატა და „ბუჩი“, რომლებაც სადილის დანარჩენით ილუქმბოდნენ.

ყოველ დილას ტამეკიჩი და „ბუჩი“ დარაჯთან მიდიოდნენ, ერთათ უხვდებოდნენ მაჭარებელს და მხოლოათ საღამოთი ბრუნდებოდნენ სახლში. თანდათანობით ბავშვიც ეჩვეოდა იოსაკუს თანამდებობის ასრულებას. თუმცა მას არ ესმოდა, თუ რას აჩვენებდნენ საათის ისრები, მაგრამ, როგორც კი სტვენას გაიგებდა, უკვე იცოდა, თუ საიდან მოდიოდა მაჭარებელი და რომელი ნიშანი უნდა ეჩვენებინა მემანქანისთვის თეთრი, ან წითელი ბაირალი.

IV

რკინის გზის გაყვანის შემდე ერთი წელიწადი გავიდა, როდესაც ევროპიულათ გამოწყობილი ორი კაცი და რკინის გზის სამი მუშა ლიანდაგის დასათვალიერებლათ მოვიდნენ.

დაათვალიერეს თუ არა ხიდი, დიდ ხანს ებაასებოდნენ ერთმანეთს რიდაცის შესახებ და ბოლოს სადარაჯოსაკენ გამოსწიეს.

როგორც ელვა, ისე ეცა „ბუჩი“ უცნობ მოსულთ, მათ ძლიერ გაუკვირდათ ესეთი თავის აგდება ძაღლისა, ცდილობდნენ მოეცილებინათ გაცოფებული „ბუჩი“, მაგრამ მისგან ვერც ისე ადვილათ განთავისუფლდებოდნენ.

დიდის გაჭივრებით, საშინლათ განრისხებულმა უცნობებმა, როგორც იყო მიადწიეს სადარაჯოს და რა ნახეს შიგ? ღვინით შეზარხოშებული და გაწითლებული იოსაკუ. რომლის წინაშეც ჩვეულებისამებრ იდგა ცარიელი ბოთლი და ქიქა. იქვე ტამეკიჩიც იჯდა, რომელსაც იოსაკუ მხიარულათ ებაასებოდა.

ამ სურათის დანახვა უცნობთ ძლიერ გაუკვირდათ: დიდ-ხანს იყვენ გაშეშებულინი ერთ ადგილას და ბოლოს ერთმა მათგანმა დაარღვია სიჩუმე.

— მოხუცო, ეს რა ბოთლია?

--ღიახ ეს... ბატონებო... ხომ არ მიირთმევთ ერთ ჭიქას? ხა... ხა... ხა... ხა...

გაჩუმდი, ბრიყვო... განა დარაჯს ლოთობის ნება აქვს?

--თუმცა ის დარაჯი სევამს... ხა, ხა, ხა, ხა, მაგრამ მე მტკიცეთ ვასრულებ ჩემს მოვალეობას. ხა, ხა, ხა, ხა!

რა უგუნურობაა! — დაიყვირა ერთმა უცნობთაგანმა, — სულელლო მოხუცო, განა არ იცი, რომ შენი სამსახური მძიმეა და პასუხსაგები?

--ხა, ხა, ხა, ხა,... ბატონო მპატივეთ, თუ შეიძლება დღეს... ეს ჩემი შვილი-შვილია... ეს სუკოველთვის ესეთის ღიმილით შეხედება ხოლმე იმ იაპონელს, რომელიც ევროპიულათ არის გამოწყობილი. ხა, ხა, ხა, ხა!!

გაჩუმდი, უგუნურო!

ბევრი ყვირილის შემდეგ უცნობნი მოშორდნ და განაგრძეს გზის დათვალიერება. მოხუცმა იგინი თვალით გააცინა და წაიჩურჩულა:

ხედავ რა გულმოსულები არიან.., მხოლოდ გინება სკოდნიათ... მალე მატარებელიც ჩამოვიღის... მე ღვინოზე წავალ, შენ-კი, ტამეკიჩი, აქ დარჩი... რა ძლიერ მტკივა თავი!!.

მოხუცი გამოვიდა სადარაჯოდან, და რამდენიმე წუთის შემდეგ დაბრუნდა ღვინის ბოთლით ხელში... ბოთლი ხელსახოცში გაეხვია.

—რა კარგი სასმელი ღვინოა! — ამბობდა მოხუცი და თანაც ღვინოს ყლურწავდა. — დიდი ხანია ვიცი, რომ სამსახური ჩემი მძიმეა და პასუხსაგები... მაგრამ რაც გინდა დავთვრე, მე მაინც კარგათ ვასრულებ ჩემს თანამდებობას.. როგორი სულელები არიან თვით ისინი, სურთ მასწავლონ ის, რაც მე მათზე უკეთესათ ვიცი... სწორეთ გითხრა არ შესიამოვნა მათთან ლაპარაკი... მე მგონი იმათმა მრისხანებამ გაათუქა ამინდი... შეხე, ცა რა რიგ მოიღრუბლა და მოიღუშა.

მალე სადარაჯოს წინ მატარებელმა გაიარა. მოხუცი ბაიროლით დახვდა და გაიცინა. მერე, რა დაბრუნდა სადარაჯოში, კვლავ ღვინის სმას შეუდგა. ამინდი შეიცვალა... ტამეკიჩი სახლში წასასვლელათ უნდა აჩქარებულიყო, და როცა იგი

თავის მეგობარს ეთხოვებოდა, ღვინის ბოთლი, უკვე დაღვრილი
ლი დაინახა.

სადილის შემდეგ წვიმა დაიწყო და მალე ქარიშხალიც
ამოვარდა.

წვიმის ნიაღვარმა ტამეკიჩის სახლის სახურავი რამდენიმე
ადგილას დააღობ და დახვრიტა. წყალი წურ-წურით ჩადიო-
და ოთახში. ბავშვის დედა მთელი ღამე მუშაობდა: ასწორებ-
და სახურავს და ოთახში ჩამოსული დაგუბებული წყალი გა-
რეთ გაჰქონდა. ტამეკიჩი-კი ვერასფერს ხედავდა და
ტკბილათ ჩაიძინა. მას ეს საშინელი ქარიშხალი სრულიათაც
არ აწუხებდა. სახეზე ჩვეულებრივი ღიმილი უკრთოდა. გათე-
ნებისას ტამეკიჩი წამოხტა ლოგინიდან და ყური დაუგლო-
სრულიათ აღარ წვიმდა, შორიდან აღიდებული მდინარის ხმა-
ურობა მოისმოდა.

არც პირი დაუბანია, არც არა უქამია-რა, ისე გაიპარა
სახლიდან და თან „ბუჩი“ წაიყოლია.

უკვე სრულიად გათენდა... ცა რუხის ფერი ღრუბლებით
შეიმოსა; დილის ნოტიო ჰაერში მოისმოდა საშინელი
ხმაურობა.

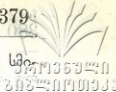
მრისხანე მდინარე სმიკავა ტალღას ტალღაზე ისვრიდა,
ბრაზობდა, ნაპირებს წალეკვას უქადდა.

სოფლის ქუჩებზე გლეხ-კაცი სულ წინა ღამის საში-
ნელ ქარიშხალზე ლაპარაკობდენ.

ტამეკიჩიმ და „ბუჩიმ“ სოფლის ტალახიანი გზა გაიარეს
და საჩქაროთ რკინის გზის ლიანდაგზე ავიდენ.

მიუახლოვდენ თუარა სადარაჯოს, შეამჩნიეს მოხუცი ოსაკუ,
რომელიც მიწაზე პირქვე იწვა. მისი სხეულის ერთი ნახევარი
გარეთ ეგდო, მეორე კი სადარაჯოში. მარჯვენა ხელში წითე-
ლი ფარანი ეჭირა მაგრათ, მარცხენა ხელი-კი დაემუქა. მთე-
ლი სახე დაღმეკილი ჰქონდა. სადარაჯოდან „ბუჩის“ ყუფაზე
კატა გამოვარდა.

ტამეკიჩი შიშით უცქერდა თავის მეგობარს. უცებ საში-
ნელი ხმაურობა მოესმა. მან ძალაუნებურათ მოარიდა თვალი-
მოხუცს და მდინარისაკენ გაიხედა.

საშინელ სურათს წარმოადგენდა ამ დროს მდინარე სმირა.
კავა.

გუშინ მხოლოდ პატარა წყალი ანკარა და სასიამოვნო მომდინარეობდა იმ ადგილას, სადაც დღეს მოჰქროდა აღიდებული მდინარე, რომელსაც ნაპირები უკვე წაელეკა. ტალღას ტალღაზე ისვრიდა და რკინის გზის ხიდსაც დანგრევას უქადა. გაკვირვებული უმზერდა ტამეკიჩი ამ სურათს.

უცებ მის ყურამდი მოაღწია მომავალ მატარებლის სტვენამ.

ამან თითქოს გამოათხიზლა ბავშვი. ის, როგორც ელვა, შეეარდა ოთახში, საჩქაროდ მონახა წითელი ბაირალი, მივარდა იოსაკუს სხეულს და ბაირალი ხელში მისცა. მაგრამ იოსაკუ სიცოცხლის ნიშნებს აღარ იძლეოდა. მაშინ ბავშვმა დიდის გაკვირვებით მოხუცი ზეზე წამოაყენა, მაგრამ როგორც-კი ხელი გაუშვა, იგი მოჰრილი ხესავით დაეცა მიწაზე.

იოსაკუ, იოსაკუ, გაიღვიძე, მატარებელი მოდის, ჰყვიროდა ტამეკიჩი, მაგრამ როგორც-კი იგრძნო, რომ მოხუცს ვეღარ გააღვიძებდა, წამოავლო ხელი წითელ ბაირალს და მატარებლის შესახვედრათ თვითონ გაიქცა.

მატარებელი ხიდს მეორე მხარიდან უახლოვდებოდა.

რკინის გზის ხიდი თითქმის ნახევრათ დანგრეული იყო, ლიანდაგი ზოგიერთ ადგილას პირდაპირ წყალზე ეკიდა. ტამეკიჩი გაცოცდა ლიანდაგზე... ქვეით ჰქმენდა და ჰბლაოდა გაგიჟებული მდინარე, მაგრამ ბავშვი ამას ყურადღებას არ აქცევდა და მატარებლისაკენ მიცოცავდა. ხელში წითელი ბაირალი ეჭირა მაგრათ და დრო-გამოშვებით აფრიალებდა, „ბუჩი“ კი საცოდავი ყმუილით უკან მისდევდა. როცა მათ ხიდის ერთი მესამედი გაიარეს და დასვენება დააპირეს, მატარებელი უკვე ახლო იყო. აი მოისმა ჩვეულებრივი სტვენა, მატარებელი ენლა ორმოც და ათ საეენზე-ლა იყო ხიდთან. ტამეკიჩი ხიდზე დადგა და წითელ ბაირალს დიდის სისწრაფით აფრიალებდა.

მემანქანემ, იღბლათ შენიშნა ბავშვი და წითელი ბაირალი. ცდილობდა შეეჩერებინა დიდის სისწრაფით მომავალი მატარებელი, მაგრამ ამაოთ, მატარებელი არ ჩერდებოდა.

გაიგო ტამეკიჩიმ, რომ იგი შეამჩნიეს მატარებლიდან,

თუ არ გაუგია, არ ვიცი, მაგრამ იგი მაინც აღრინდელივით მიტოვებდა მატარებლისაკენ. იმის და მატარებლის შუა ეხლა ოცდა ათი საჯენი მანძილი-ლა დარჩა.

გზაჯვრებმა შეამჩნიეს ბავშვი, რომელიც ხილზე იდგა და ბაირაღს აფრიალებდა; ყველას სახეზე შიში იყო გამოხატული.

„ბუჩიმ“ შეხედა ტამეკიჩის და მატარებლისაკენ გაექანა, მაგრამ, როდესაც დაინახა, რომ მისი პატრონი შეჩერდა, უკან დაბრუნდა და ბავშს ტანისამოსში ჩაავლო კბილები.

ძალლი წინ სწევდა მას, თითქოს სთხოვდა ხიდი მალე დაეტოვებინა.

მაგრამ ტამეკიჩი არ იძვროდა. ღიმილით უცქეროდა ახლა უკვე უკან დაბრუნებულს მატარებელს და განაგრძობდა ბაირაღის ქნევას.

მოისმა რაღაც საშინელი ხმაურობა. ტამეკიჩიმ უნებურათ მიიხედა მდინარისაკენ, საიდანაც ეს ხმაურობა მოისმოდა და დაინახა, რომ ხიდიდან სამოცი საჯენის მანძილზე წყალს უშველებელი კედელსავით აყენებული ტალღები მოჰქონდა.

მთაზე გამდნარ თოვლის წყლის ნიაღვარმა აავსო მდინარე და გაშმაგებული მოისწრაფოდა ხიდისაკენ.

„ბუჩი“-მ კვლავ წაავლო კბილები თავის პატრონს და გულ-შემზარავათ ყმუოდა.

ტამეკიჩი თითქო არ ამჩნევდა მომავალ უბედურებას და ღიმილით უცქეროდა გაგიჟებულს მდინარეს, რომელიც საცაა ხიდს წაიღებდა.

აი ის უშველებელი ტალღათა კედელი უკვე ხიდთანაა. თავის სიდიდისა გამო ის ვერ გაივლის ხიდის ქვეშ და ხიდს მიაწვება უსათუოთ, აი მიაწვა კიდევაც... იხეთქა წყალმა და ხიდის ზედა ნაწილი მთლად წაიღო. ნახევრათ დანგრეული ხიდი გიჟმაე ტალღებისაგან ეხლა უფრო აღვილათ ინგრეოდა...
.... და ხილზე მდგარი არსება ეხლა აღარ მოსჩანდა.

VI

ბავშვები გულმოდგინეთ უგდებდნენ ყურს ამ საშინელ ამბავს. როცა ბაბუამ გაათავა, ყველამ მძიმეთ ამოიხვნეშა.

-- მერე რა მოხდა ბაბუა ამის შემდეგ? -- დაარღვია ტიპი ერთმა ყმაწვილმა, რომელსაც ტიპი ერქვა.

ბაბუამ ტიპოს თავზე ხელი გადუსვა და განაგრძო.

-- ამის შემდეგ აი რა მოხდა: გამოუთქმელი მწუხარება ტამეკიჩის დედისა, ცნობა მოხუცი იოსაკუს მოულოდნელი სიკვდილის შესახებ, დავა იმის შესახებ, იყო თუ არა დილაზე დათვალიერებული რკინის გზის ლიანდაგი, დიდი სიხარული მგზავრთა უბედურობისაგან გადარჩენის გამო, მთავრობისაგან მემანქანის დაჯილდოება. ტამეკიჩის დედასთან რკინის გზის მოსამსახურეების მისვლა და სხვა... და სხვა... მაგრამ ყველაზე საშინელი და სატირელი იყო ცნობა იმის შესახებ, რომ ხიდიდან რვა ვერსის მანძილზე იპოვნეს ორი გვაში... ერთი იყო გვაში ტამეკიჩისა, რომელსაც სახეზე ჩვეულებრივი ღიმილი უკრთოდა, მეორე-კი მისის ძაღლის „ბუჩი-სა, რომელსაც მაგრათ ჩაველო კბილები ბავშვის ტანისამოსისთვის

(თარგმანი) ირაკლი ფეოქძე.

...ისი ძეგლები...
 ...მეცნიერებანი...
 ...მეცნიერებანი...
 ...მეცნიერებანი...

ოსმალეთი

ოსლამი.

სმალეთში მიმდევარია ჩვიდმეტი მილიონზე მეტი მაჰომედის სწავლისა, ამ სწავლის გაცნობა საქირა, თუ გვინდა გავიგოთ ოსმალის სულის ვითარება. მაჰმადია.

ნობამ იქონია დიდი გავლენა როგორც საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე, აგრეთვე ოჯახზედ. ყურანის სიტყვებზედ დამყარებულია ყველა დაწესებულება, ყველა დამოკიდებულება, არასოდეს არც ერთს რჯულს არ ჰქონია ასეთი მნიშვნელობა, როგორც მაჰმადიანობას ოსმალეთში. მაჰმადიანობა ჩვენთვის გასაგებარი იქნება, თუ ისტორიულათ შევხედავთ მას.

ეს რჯული პირველათ არაბეთში შემოვიდა მეშვიდე საუკუნოში.

ამ დრომდის არაბეთში ცხოვრობდნ მრავალი პატარ პატარა ტომები, რომელნიც გაიყოფებოდნ თემებათ, გვარებათ, ოჯახებათ. ზოგი ოჯახები ცხოვრობდნ ჯგუფებათ ქაობიან და წყლის აუზებთან, აქ ნაყოფიერი მიწა აძლევდა მათ შეძლებას ემუშავნათ, გაეკეთებინათ ბაღები, გაემბრავლებინათ შინაური ცხოველები. აგრეთვე მიწის მუშაობა შეიძლებოდა არაბეთის ზღვის ნაპირებისაკენ. აქვე შეიძლებოდა ვაჭრობა, მრეწველობა, აქვე გაშენდა ქალაქები, რომელთაც ჰქონდათ დიდი სავაჭრო ქალაქების მნიშვნელობა მთელ არე მარეზე. აქედან მოდიოდნ ყოველი სიკეთით სავსე ქარაენები ეგვიპტეში და სხვა ქვეყნებში. ამ ქვეყნებთან არაბეთს ჰქონდა განუწყვეტლივი მისვლა-მოსვლა და ვაჭრობა. უმეტესათ ეს ხალხი ქუჩათ მავალი იყვნ. იქ დაბინავდებოდნ ხოლომე; სა-

ქართული
ენების
ინსტიტუტი

დაც კარგი საბალახოები ეგულებოდათ. შემდეგ ბალახი გამოეღო და, სხვაგან გადავიდოდნენ, ახალ ადგილებში ცარცვამდენ მცხოვრებლებს და დევნიდნენ მათ.

სცარცვამდენ თავის მობინადრე მეგვარეების ქარავნებსაც, ღამითი ძლიერ აფერხებდნენ ვაქრობის საქმეს, ხშირი ცარცვა, უთანხმოება წვრილ ტომებთა შორის, ამათი უსახსრობა, ყველაზე უფრო უხდენდა საქმეს შშვიდ მოქალაქეებს. ამიტომაც ამათში მომწიფდა ის აზრი, რომ შეეეთებინათ რაიმე ძალით ეს დასაქსული წვრილი ტომები და ამითი ქვეყანაში დაემყარებინათ სიმშვიდე, რომელიც აუცილებლათ საქირო იყო ვაქრობისათვის.

თავ და პირველათ დაარსდა ადგილობრივი საზოგადოება — ვაქრობა-მრეწველობის მფარველობისათვის. ასეთი იყო ვაქრობის კავშირი, რომელმაც დაიპყრო ქალაქი მექქა, ეს შუა გული ქალაქი იყო ქარავნებისთვის. იმისათვის რომ გამართულიყო მკიდრო კავშირი ამ წვრილ ტომებთა შორის, საკმარისი არ იყო მათი ურთიერთ შორის ნათესავეობა. სხვა ძალა უნდა გამოეძებნათ. და ეს ძალა ნახეს რელიგიურ რწმენაში ყველა ეს ტომები იყვენ კერპთ-მსახურნი. მათ ყველას ჰქონდათ ერთი და იგივე, რაიც ამტკიცებდა მათ ნათესაობას ებრაელებთან. მაგალითათ თქმულება აბრამზე და მის ვაჟზე ისმაილზე. ამ უკანასკნელს სთვლიდნენ არაბელები თავის წინაპრათ. ამის გარდა ყველა ტომებს ჰყავდათ მრავალი წვრილი ღმერთები, მაგრამ სწამდათ ერთი, ყველასათვის საერთო ღმერთი — მფარველი (აღლაჰის).

აი ეს ღმერთი იყო შემაკავშირებელი ძალი ამ ტომებისათვის. მაგრამ რადგანაც მისი წარმოდგენა ძლიერ ბუნდოვანი იყო რომ შეერთებინა ეს ტომები, ვაქრობმა მიჰმართეს ერთ ზომას: მისცეს მათ წინადადება აეშენებინათ ერთი ტაძარი, აღლაჰის სახელობისა, დაესვენებინათ ამ ტაძარში თვითოულ ტომს თავისი კერპები და ეს ტაძარი ყოფილიყო საერთო სალოცველი ადგილი ყველა არაბეთის ტომებთათვის. ასეთ ადგილათ აირჩიეს ქ. მექქა. ამ ქალაქში ინახებოდა შავი ქვა კაბა, რომელიც ძველი თქმულებით ღმერთმა გადასცა აბრაამს.

ასეთი წინადადება ყველას მოეწონა. თვითეულმა ტომმა ჩამოასვენა თავისი კერპები ამ ქალაქში. ყოველ წლიურათ აქ

იმართებოდა დიდებული დღესასწაულები მსხვერპლის შესწირვით. აქვე ამავე დროს იმართებოდა ბაზრობა. გაზაფხულობით მექქაში დღესასწაულობდნენ ვაზაფხულის დადგომას, სხვა გასართობთა შორის, ამ დღესასწაულის დროს, საუკეთესო არაბეთის მგოსნები ჰკითხულობდნენ თავის ნაწარმოებებს. მლოცველებს რომ შესძლებოდათ მოსულიყვენ უშიშრათ მექქაში, დაადგინეს წელიწადში რამდენიმე თვით შეეჩერებინათ ცარცვა და ქარავენბზე დაკემა. ამითი ვაქრებმა შესძლეს დროებით მაინც ქვეყანაში მშვიდობიანობა ჩამოეგდოთ.

მაგრამ ამ რიგათ მოწყობილი მშვიდობიანობა მაინც არ იყო მჭიდრო და მაგარი, ცხოვრება კი დაუყვენებლივ თხოულობდა ამას. თვით ცხოვრება მოითხოვდა, რომ შექმნილიყო ისეთი რელიგიოზური კავშირი, რომ მას შესძლებოდა სამუდამოთ შეერთებინა ეს ხალხი. აზრი ასეთი რელიგიისა დაებადა ერთ კაცს, სახელათ მაჰომედს. ყმაწვილი აღარ იყო მაჰომედი, როდესაც გამოვიდა საზოგადოების ასპარეზზედ. დიდხანს აკვირდებოდა ის თავის მეგვარეებს, არაბეთის მცხოვრებლებს, ეცნობოდა სხვა და სხვა სარწმუნოებას—სხვათა შორის ებრაელთა და ქრისტიანთა რჯულს.

მან მოინდომა შეერთებინა სხვა და სხვა რჯულის სარწმუნოება და შეექმნა ისეთი რჯული, რომელიც ყველაზე უფრო გამოადგებოდა მის ხალხს. ზნეობრივი მხარე მაჰმადიანობისა სრულებით არის აღებული ებრაელთა და ქრისტიანთა სარწმუნოებიდან, მაჰმადიანს სწამს ერთი ღმერთი, ყოვლად ძლიერი და კეთილი.

ფ - სი.

ქართული
საბჭოთაო

Открыта подписка на 1915 годъ
НА ГАЗЕТУ

„Закавказская Рѣчь“

(Годъ изданія шестой).

Подписная цѣна

Съ доставкой на домъ:	Въ Тифлисъ.	Въ провинціи.
На годъ	6 руб. — коп.	8 руб. — коп.
• полгода	3 руб. 50 коп.	4 руб. 50 коп.
• 3 мѣсяца	2 руб. — коп.	2 руб. 25 коп.
• 1 мѣсяць	— 75 коп.	— 75 коп.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

АДРЕСЪ: Тифлисъ, редакція газ. „Закавказская Рѣчь“, Дворцовая ул. д. Сараджева. Для телеграммъ: Тифлисъ, „Закавказская Рѣчь“. Редакторъ К. Тумановъ Издатель Э. З Горделадзе.

თბილისის წიგნის მაღაზიებში და ავტორთან (თბილისი, ბარათინსკის ქუჩა, 6) ისყიდება:

Характеристики и воспоминанія

Кн. Г. М. Туманова.

სამი ნაწილი, ფასი თითო ნაწილისა—50 კ.

შინაარსი: გ. წერეთელი.—თ. დავ. ერისთავი.—ვ. ჩერქეზიშვილი.—ა. ხახანაშვილი.—ვ. პეტრიაშვილი.—ა. ყაზბეგი.—თ. რაფ. ერისთავი.—ნ. ბარათაშვილი.—თ. ვახტ. ორბელიანი.—ზ. ანტონოვი.—ლ. არღაზიანი.—ი. ნინოშვილი.—გ. სუნდუკიანცი.—ა. ცაგარელი.—თ. ილ. ქავჭავაძე.—ქართული თეატრის ისტორიიდან.—რუსის და სომხის მწერლები და სხვა მოღვაწეები ჩვენში, და სხვ.

(10)

3/57

ჯეჯილი

საქმანწვილო ნასატებიანი ჟურნალი
ოცდა მუცხე წელიწადი.

ჟეჯილი დაარსებულია 1890 წელს.

გამოვა 1915 წ. თვეში ერთხელ, ჟურნალში ორი
განყოფილებაა, ზატარებისათვის და მოსრდილთათვის.

ჟურნალი «ჯეჯილი» თბილისში ედირება

4 მან., ქალაქ გარეთ (გაგსაგნით) 5 მან.

ნახევარი წლით 3 მან., ცალკე ნომერი 40 კაპ.

ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში — «ჯეჯილის» რედაქციაში,
(არტილერიის ქუჩა, № 5.)

ფოსტის აღრები: Въ тифлисъ въ Ред. Грузинскаго дѣтскаго
журнала „Джеджили“